

estraveller

Reisiajakiri • 4/2010 • august-september • Hind 29 kr • Estraveli püsikliendile tasuta

Kauneim ilma pääl Antiloobi kanjon

TURISMITURUST Anne Samlik **LUKSUS ÕHUS** Airbus A380 ärikläss
KURVA KODU Kaukaasias, Armeenias **PILDIKESI MÜNCHENIST**
Oktoberfesti eel **CABO VERDE** Midagi eestlasele **LAPSEGA PRAHAS**
Kõike ja kõigile **KUIDAS REISID?** Näitleja Ott Aardam **SUVI JA TALV**
Tahko keskus Soomes **KODUKOKA MULJED** Maris Arulepp Pariisis

ISSN 1736-0021

9 771736 002002

Kuidas ootamatud reisiplaani muutused valutult üle elada?

Seesami reisitõrke lisakindlustusega

Iga reisija õudusunenäoks on avastada enne planeeritud puhkuseresi, et lend on edasi lükatud või hoopis tühistatud. Mõte mõnusast puhkusest asendub murega – mis saab edasi? Veel hullem, kui selle lennu õigeaegsest väljumisest sõltub järgmisest sihtkohast jätkulennule jõudmine. See võib tähendada suurt kulu, kui peab pileteid ümber vahetama või täiesti uued ostma.

Olukorrast tuleb muretumalt välja, kui on ostetud Seesami reisitõrke lisakindlustus. Lisakaitse aitab siis, kui muutunud lennuplaani tõttu tuleb teha täiendavaid kulutusi piletitele või majutusele. Kui aga reis katkeb esimese 24 tunni jooksul selle alustamisest ning tuleb koju tagasi pöörduda, hüvitatakse kasutamata jäänud reisi maksumus.

Täpsemat infot küsi
Seesami müügiesindajalt või edasimüüjatelt.

www.seesam.ee

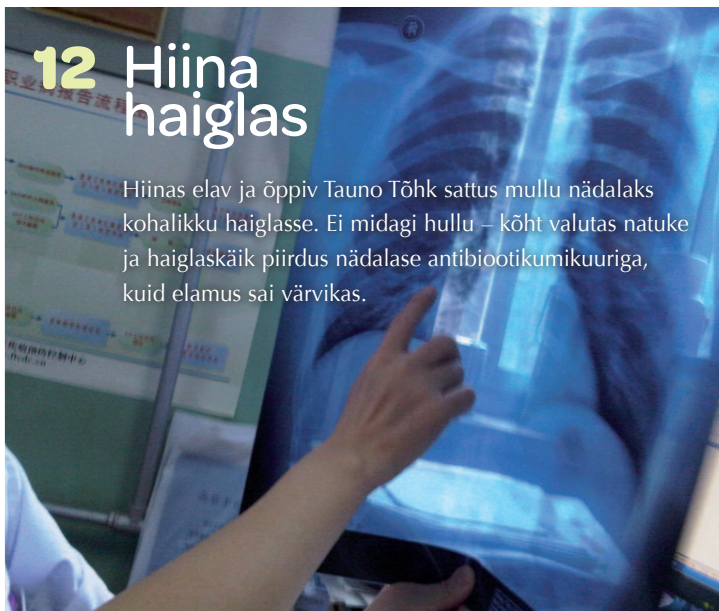
6 Turismiturg valmistub tõusuks

Estraveli tegevjuht Anne Samlik hindab tänavust turismiturgu.

12 Hiina haiglas

Hiinas elav ja õppiv Tauno Tõhk sattus mullu nädalaks kohaliku haiglasse. Ei midagi hullu – kõht valutab natuke ja haiglaskäik piirdus nädalase antibiootikumikuuriga, kuid elamus sai värvikas.

15 A380 – lennureisimise tulevik

Airbusi lennukist A380 on juba aastaid nii palju juttu olnud, et ärevus oli kõikjal ammu õhus, kuid Kati Vabi hoopis loobus paari aasta eest oma esimesest võimalusest pardale astuda. Teise võimaluse kasutas naudinguga ära ning kolmandat, äriklassis, lausa jumaldas, kuigi viimased toimusid üsna plaanimatult.

18 Tsavtanem, Hayastan – Võtan sinu valu, Armeenia

Musta ja Kaspia mere vahele surutud Kaukaasia rahvastest rääkides kiidetakse esmalt nende sooja külalislahkust, joviialset veinikultuuri ja koduseid, ent täiuslikke maitseelamusi. Lennuk viis meid Thbilisisse ning tõi tagasi koju Jerevanist, ent kuna Gruusia käekäiguga on eestlane üpris kursis, räägib Mari Kodres Lõuna-Kaukaasias paiknevast Armeenias.

26 Pildikesi Münchenist

Baierimaa keskus troonib juba aastaid edetabelis linnadest, kus sakslased kõige rohkem elada tahaks. Armastust kultuuri, arhitektuuri, kulinaaria, ostlemise, spordi ja tipp tehnoloogia vastu jagub ka turistidele, vahendab Alari Rammo.

36 Vapustav kitsus, aga oi kui ohtlik

Antiloobi kanjon (Antelope Canyon) Edela-Ameerikas navaho indiaanlaste maal on ilmselt kauneim kogu maailmas. Milline õnn, et inimmassid toda paika veel üle pole ujutanud. Aga üleujutused – need on muinasjutukanjonis tapvad, lubab Priit Pullerits.

42 Cabo Verde nagu parim Eesti suvepäev

Nii võtab Andrus Alber ühte lausesse põhjuse, miks Cabo Verde ehk Roheneemesaared on põhjamaalastele ideaalne puhkusekoht.

48 Lapsega Prahas

Mõistagi seostub Praha pigem suitsuste õllekate, odava alkoholi ja lakkamatute pidudega, mitte IMAX-kino, pallimere, marionettnukkude või parkidega. Aga see ongi Praha juures mõnus, leiab Mart Normet, et seal on kõike ja kõigile!

54 Reisiv näitleja Ott Aardam

Tänavuse suve enim kiitust saanud Theatrumi lavastuse “Tuulesaared” peategelast Mariust mängiv Ott Aardam on mees, kelle võõrad maad vahel rahutuks muudavad. Kauge kutse on teemaks ka Hiiuemaal mängitud lavastuses ning sealsamas etendusepaigas räägibki Ott Alari Rammole reisimisest ja teatrist.

58 Tahko – puhkus nii suvel kui talvel

Enamiku mäesuusahuviliste jaoks on Soome lõunapoolseima keskuse Himose külastamine juba nii tavaliseks saanud, et paljudel nädalalõppudel on raske Eesti numbriga autode vahelt kohalikke leida. Aga Helsingist vaid paar tundi sõites jõuab Tahkosse, kus mäenõlvad pikemad, teenuseid rohkem ja majutusvõimalused mitmekülgsemad, kirjutab hotelli Kolm Öde juht Evelin Bötcher.

62 Klassikaliste Prantsuse dessertide maailmas

Estraveli toetusel korraldasid ajakiri Oma Maitse ja Wõro konkursi leidmaks Eesti parimat kodukokka. Mullusügisel vihmasel päeval said kokku kümme hakkajat kokka ning võtsid mõõtu pannkookide küpsetamises. Võidu saavutas Maris Arulepa krõbe ja mahlane jõulutäidisega pannkook, mis sulas suus ja sulatas ka kohtunike südamed.

Natalia Bratslavsky | Dreamstime.com

Estravel/American Express Travel reisiajakiri. Ilmub veebruaris, aprillis, juunis, augustis, oktoobris ja detsembris.

Väljaandja Estravel AS, Suur-Karja 15, 10140 Tallinn. Telefon 626 6200. E-post estraveller@estravel.ee

Reklaam Nordicom, 5666 7770 reklaam@nordicom.ee

Teostus Criteria VMG OÜ
Sisu Alari Rammo, alari@criteria.ee
Makett Karl-Kristjan Nigesen
Keel Katrin Kern
Kaardid Helle-Mai Pedastsaar
Ristsõna GH Press

Trükk Reusner, trükiarv 12 000
 Väljaandja, toimetajate ja autorite vastutus piiratud. Ajakirjas ilmunud materjalide kasutamine on lubatud ainult täieliku viitega allikale.

Estravelleris ilmuv materjal ei väljenda Estraveli seisukohti, kui pole nii öeldud. Väljaandja ei vastuta teenusepakujate poolt tehtavate muudatuste eest sõiduplaanides, hindades jms.

Ilmub alates 2000. aastast. www.estravel.ee/estraveller

Estraveller on täies mahus loetav ka portaalis www.netiajakiri.ee

estravel

REIS POLE MINGU
Tee soodne reisikindlustus
www.salva.ee või reisibüroos

Turismiturg valmistub tõusuks

Suvine puhkusteperiood on selleks korraks läbi. Loodan väga, et lähete algavale tööaastale vastu täislaetud patareidega.

Minu käest on tänavu suvel korduvalt küsitud, kas ühel reisibürool üldse jätkub niivõrd ilusa ja sooja suve järel tööd – küllap kõik inimesed puhkavad kodumaal, miks peaks keegi kuhugi kaugemale sõitma? Jah, kui kõik inimesed töötaks ühtmoodi päikesepatareidel, siis jaguks selle erakordselt ilusa Eestimaa suve energiat ilmselt mitmeks aastaks. Paraku see niimoodi pole ja meie siin, Estravelis, näeme seda iga päev. Niipalju kui on inimesi, on ka erinevaid soove ja eelistusi.

Vaatamata palavale ilmale on Eesti inimeste reisiaktiivsus tänavu suvel kõrgem kui aasta tagasi. Selle põhjuseks on ühelt poolt tarbijate kindlustunde suurenemine, teisalt reisimise populaarsuse üldine kasv – üha enam inimesi on harjunud puhkuse ajal midagi aktiivset ette võtma, sellest on saanud perede jaoks traditsioon. Suvised reisijad otsivad emotsioone ja seiklusi, seetõttu ei ole Eestimaa palav rannailm oluliseks argumendiks reisi valimisel ega sellest loobumisel. Päikest minnakse otsima rohkem talvel.

Oma koht on kindlasti soodsatel reisihindadel. Estraveli müügis paisuvad silma lennupiletid Aiasse ja Ameerikasse, mida on tänavu suvel ostetud varasemast rohkem. Selle põhjuseks on mitme lennufirma väga head hinnad, mida saime oma klientidele pakkuda. Ka talvised päikesereisid on jätkuvalt popid. Siin loevad ennekõike inimeste harjumused: igal talvel nädala või paari päikese all veetmine muutub järjest tavapärasemaks. Seetõttu ei vähenda soe suvi sügiseste ja talviste päikesereiside nõudlust.

Estravelil täitub tänavu augustis 22 tegevusaastat, mis on ühe Eesti reisibüroo kohta juba igati väärikas iga. Oma 23. tegevusaastale läheme vastu optimistliku meelega ja reipal sammul. Eesti turismitööstus on majandusurutise turbulentses tormipilvest

väljumis, kohati on taas juba päikestki näha.

Viimased tegevusaastad on toonud uusi turundussuundi ka meie ettevõttesse. Tänapäevased kommunikatsioonivahendid lubavad olla kliendile lähemal kui ei iial enne. Klientide kaasamine on saanud meile igapäevaseks tegevuseks ja hindame väga nende arvamust ja nõuandeid. Oleme sisse viinud igapäevase tagasiside küsimise ning hea on lugeda, et kliendid hindavad väärtusi, mida Estravel pakub. Sotsiaalmeedia on loonud meile võimaluse, kus suhtlemine tarbijaga on vahetu ning kiire.

Tänavukevadine pankrotilaine andis tõsise hoobi Eesti turismisektori usaldusväärsele. Samas eraldab selline kriis terad sõkaldest, mis turismisektorile tervikuna on positiivne impulss. Olen kindel, et allesjäänud turuosaliised suudavad lõpptulemusena pakkuda kvaliteetsemaid ja jätkusuutlikumaid teenuseid. Ka kliendid muutusid teadlikumaks ja ettevaatlikumaks – kahjuks tuli teadmine paljudele väga kõrge hinnaga.

Estravel väljus kõigist kriisidest tugevamana kui varem. Seisime oma klientide eest nii “tuhakriisi” kui ka TopToursi pankroti ajal. Paljude meie töötajate jaoks tähendas see neil päevil suurt lisakoormust, mis tuli oma isikliku aja või perekonna arvelt. Ettevõtte omanikud tegid otsuse võtta TopToursi reiseid hüvitamise kulud vabatahtlikult Estraveli kanda. Tagasiside meie klientidelt näitab, et tegutsesime õigesti. Ka need kliendid, keda see otseselt ei puudutanud, on seda hinnanud ning oma toetust avaldanud.

Austatud kliendid, head lugejad, armsad sõbrad! Soovin teile tegusat uut tööaastat ja võtke ikka puhkamiseks ka aega!

ANNE SAMLIK,
Estraveli tegevusdirektor

Kas Sinu maailm jääb nii väikseks?

Vaid neis riikides on hepatiiti nakatumise tõenäosus väike.
Tunne end turvaliselt kogu maailmas ja ka Eestis.

VAKTSINEERI END KOHE!

vaktsiin.ee/hepatiit

HEPATIIT

**NAKATUMINE
ON IMELIHTNE!**

Mida teha Aasias?

Kindlasti oled kuulnud uskumatutest hindadest, millega Estravel sel suvel Aasia-lende müüs. Kui oled superhinnaga lennupiletid tasku pistnud, on nüüd õige aeg mõelda, mida edasi teha. Estraveli kodulehele on kogutud mõned ideed, mis lubavad sul oma Aasia-reisist viimast võtta.

Aasia linnapusled: Peking, Bangkok, New Delhi

Pekingi, Bangkoki ja New Delhi linnapusled koosnevad hoolikalt valitud hotellidest ja

ekskursioonidest, millest saad kokku klapitada just sinule sobiva reisi.

Kõikides linnades pakume valikut erineva hinnataseme ja tärnide arvuga hotelle, et võiksid leida oma nõudmistele vastava majutuse. Hotellid on puhtad ja kvaliteetsed ning asuvad reeglina vaatamisväärsustest jalutuskäigu või lühikese metroosõidu kaugusel.

Ekskursioonide valikus on lähtunud sellest, et saaksid piirkonna vaatamisväärsustest hea ülevaate. Seepärast ei piirdu me ainult konkreetse linna piires toimuvate turidega, vaid

pakume ka väljasõite lähedal asuvate vaatamisväärsuste juurde – näiteks New Delhi linnapusle juurest leiad väljasõidu Agrasse Taj Mahali uudistama ning Pekingi linnapuslest matka Suurel Hiina müüri. Kõik ekskursioonid toimuvad inglise keeles.

Seikluslikud ringreisid Tais ja Indias

Mõlema riigi ringreisid korraldab GAP Adventures ning need on mõeldud pigem seiklusihimulistele. Seltskonnad on väikesed (grupis 10 kuni 15 inimest) ning koosnevad eri rah-

Vähihooaeg algab vähipeoga

Mida valjemalt sa vähisõrga lutsid, mida rohkem sõrmed kleepuvad ja mida kõrgem on vähikoorte hunnik laual, seda õigem mees sa oled! Augusti alguses peetav vähipidu on rootslastele üks ütlemata südamelähedane sündmus.

Vähipidu ehk *kräftskiva* on Rootsi traditsioon, mille aja pani paika vähipüügi algus augustis. Tähistama kogunetakse sugu- ja perekonniti, tavaliselt peetakse pidu õues. Rootslaste jaoks on see jõulude kõrval üks aasta suuremaid ja lärmakamaid pidusid ning seega igal juhul küllastamist väärt. Tavaliselt võtavad külalised oma vähid ja joogid ise kaasa, võõrustaja aga hoolitseb vähikõrvase eest: leib, juust ja kindlasti kuum saun.

Tühja kõhuga vähipidu alustada pole siiski

väga nutikas. Lusikatäie vähiliha kättesaamine võtab aega oma viis minutit, aga selle aja jooksul tuleb mitu korda klaase tõsta, joogilaulu laulda ja naps kurku kallata. Nii võib tühi kõht lõpuks kurjalt kätte maksta. Rootslaste jaoks tähendab *kräftskiva* hoopis rohkeamat kui söömist – põhiline on hea seltskond ja vahva pidu.

Vähipidu on saanud iga-aastaseks traditsiooniks ka Rootsi vahet kurseerivatel Tallinki laevadel. Peo pearoaks on vähid, ent laualt ei puudu ka teised rahvustoidud. Peale traditsioonilise menüü saad ühtlasi osa ka mõnust merereisist, nii et võta sõbrad kaasa ja tähista vähihooaja algust koos rootslastega!

Hinnad ja muu info leiad Estraveli kodulehelt www.estravel.ee.

Rod He | Dreamstime.com

vustest reisihuvilistest. Majutus toimub enamasti lihtsates, kuid korralikes hotellides, kuid mõne programmi puhul võidakse majutada ka kohalikus võõrastemajas, kus magatakse mitmekesi ühes toas ning pesuruumi tuleb jagada. Linnade vahel liigutakse nii ühistranspordi kui ka tellitud transfeeridega.

Taimaal kuulub valikusse kaks ringreisi, kas Andamani mere saartel või Põhja-Tais. Mõlemad kestavad üheksa päeva ning hinnad algavad 9290 kroonist.

Andamani mere saarte reis sobib eelkõige

neile, keda meelitavad kookospalmid, valged liivarannad ja kristallselge vesi, üksikute rannadatel telkimine ja ujumine. Reisi jooksul külastatakse Krabi, Ko Muki ja Koh Ruki saari, ööbitakse bangalotes ja tähistava all ning seilatakse kruisilaeval Andamani merel. Ringreis väljub Bangkokist iga nädala laupäeval.

Põhja-Tai ringreisi trumbiks on imeline loodus ja ajalugu. Külastatakse 13. sajandist pärit pagoode ja Buddha kujusid, vanu templikomplekse ja elevantide kaitsekeskust. Ringreis väljub Bangkokist iga nädala reedel.

Kaheksapäevane India-ringreis viib tutvuma Rajasthaniga, mis on India üks tuntumaid turismipiirkondi rannakuurortide kõrval. Agras, kus asub ka Taj Mahal, nauditakse päikesetõusu, külastatakse iidseid templeid ja Rajasthan pealinna Jaipuri, Hawa Mahali paleed, Amberi iidset linna ja soovi korral ka Jantar Mantari observatooriumi. Ringreisi hind algab 9290 kroonist ja see stardib Delhi iga nädala laupäeval või pühapäeval.

Kõikide Aasia pakkumistega saab lähemalt tutvuda Estraveli veebis.

Anty Vajre

Eesti üllatab: omamoodi Osmussaar

Eelmises Estravelleri numbris rääkisime Eesti avastamata paikadest ja peidus pärlitest, seekord lisame neile veel ühe – see on maagiline Osmussaar.

Augusti keskpaigast pakub Estravel oma klientidele võimalust ka ise seda imelist saart külastada.

Dirhami sadamas ootab sind tore paat nimega Arabella, mis viib üle mere korraga kuni 12 reisile. Reis kestab 40 minutit ja eesseisev on iga ootusärevuses veedetud hetke väärt.

Osmussaare suurimaks võluks on selle omamoodi aura. Osalt on selles süüdi kivi-klibuste rannavallide ja kadakatega maastik, osalt Nõukogude aja jäänukitest kalgelaskekahurid ja muu militaarne, osalt

meretagune rahu ja eraldatus ning legendid, mida saare kohta räägitakse. Nimelt asuvat just siin viikingite jumala Odini haud.

Tippaegadel rohkem kui sajale inimesele koduks olnud saarel on praegu vaid kaks toimivat majapidamist. Teistest elusolenditest kohtad nüüd tõenäoliselt ainult lambaid ja mägiveiseid.

Saarel matkates ja giidi jutustatud lugusid kuulates ei pane tähelegi, kuidas 13-kilomeetrine rada lõpeb ja seltskond jälle sadamas tagasi on. Seda kõike tänu Estraveli uuele koostööpartnerile Osmussaare Reisid.

Otsi rohkem infot Estraveli kodulehelt ja blogist.

Fotokonkurss “Norra. Rannarahva lood”

Öösel pool kaks toimub seal laagris sündmus, mis ei jäta kedagi külmaks. Õigemini kell üks juba hakkab sagin: laev tuleb! Nii ta ongi, fjordi läbib suur reisilaev ja kuna me veel kõige kitsamas kohas asume, on see kena vaatemäng. Jõudes kohakuti meie kämpinguga, tuututab laev veel tervituseks pasunat, mis äratav viimsegi unimütsi.

Ja sealt ta tulebki, vaikselt sahnal mööda vett, laevamootorid tuksuvad tasa, nagu sõidaks tühikäigul. Laev tundub kilo-

*meetriste mägede taustal päris tilluke, aga jõudes meiega kohakuti, no on ikka suur asi küll. Enne veel vaatad laeva ja siis seda kitsast kohta ja püüad aru saada, kuhu ta küll siia mahub. Esi-
mesel korral tundub see nagu viirastus – mägede rahu ja vaikus ja siis kerkib pimedusest tuledesäras diskotümpsus maja ja kadunud ta jälle ongi.*

RAIMOND RAADIK
www.loodusretked.ee/digermulen

Fotokonkurss “Norra. Rannarahva lood” toimub 01.05–31.12.2010 ning peaa hinnaks on laevareisi kahele Kirkenesist Bergenisse firmalt Hurtigruten.

Norra rannikuelu ja inimesi kajastavate fotode konkurss toimub kahes vanusegrupis: kuni 18-aastased ja üle selle. Iga autor võib esitada kuni viis tööd ning igale fotole peab olema lisatud pealkiri ja kirjeldus, kus ja millal on pilt tehtud ja millise piirkonna, objekti või sündmusega on tegemist. Fotod peaksid

olema JPEG-formaadis ja soovitatavalt sRGB värviruumis. Esitatud töö pikem külj peab olema vähemalt 2000 pikslit ja maksimaalne faili suurus ei tohi ületada 5MB.

Peaa hinnaks on Norra rannikuekspress Hurtigruten pannud välja kuuepäevase laevareisi kahele Kirkenesist Bergenisse ajavahe-
mikus 01.02–30.04.11 või 01.09–20.12.11. Laev peatub kõigis teele jäävates suuremates linnades: Vardøs, Hammerfestis, Tromsøs, Harstadis, Bodøs, Trondheimis, Kristiansun-

dis, Moldes ja Ålesundis. Noortekategooria võitjat ootab reis ühele Kesk-Norrasse tuleval suvel, korraldab Loodusretked OÜ.

Parimatest töödest korraldatakse näitus 2011. aastal Norra nädalate ajal. Konkurssi korraldavad Norra Sõbrad MTÜ, Loodusretked OÜ ja Norra saatkond.

Täpsemad tingimused leiab kodulehelt www.norrasobrad.ee, võistlust puudutavad küsimused info@loodusretked.ee.

Olukord on kontrolli all

Kui võtad õige reisikindlustuse

Swedbanki reisikindlustus on laia kindlustuskaitsega, soodne ning seda on lihtne ja mugav sõlmida otse internetipangas www.swedbank.ee/kindlustus

Hiina haiglas

Hiinas elav ja õppiv Tauno Tõhk sattus mullu nädalaks kohaliku haiglasse. Ei midagi hullu – kõht valutas natuke ja haiglaskäik piirdus nädalase antibiootikumikuuriga, kuid elamus sai värvikas.

Tekst **TAUNO TÕHK**

Haiglas. Kolmandat päeva. Voodi all kast kõrgpastöri-seeritud piima, mille mu us-tav abiline mulle tõi. Öökapiil veel alla pudeli apelsinimahla, salvkapakk, üks alustatud raamat ning hunnik ajakirju. Ajakirjade peal veel paar DVD-taskut, millest üks viiehoajalist ulmeseriaa-li sisaldav mulle täna meediumi piira-tust näitas, keeldudes endasse pressi-tud andmeid arvutiga jagamast. Isegi kui olin arvuti kapriisidele vastu tul-les kõik värviga katmata kohad DVD pealisküljel noorelt kenakeselt õelt lae-natud musta vildikaga üle käinud.

Kaheksas korrus vine varjus

Aknapesijad pole haiglamaja ka-heksanda korruseni mõnda aega vist enam jõudnud, seepärast on ilm väljas alati kergelt vines ja hallivõitu. Isegi siis, kui päike paistab ja taevas on täiesti sinine. Aknalaua on ühtlaste

vahedega kolm suurt termost – iga voodi elaniku jaoks üks. Keedetud vee toomiseks loomulikult.

Seinad on kunagi valgeks värvitud. Nüüd on nende kallal käinud saapa-graafitimed ja -naised.

Koostasime teile arve

Meditsiin on Hiinas täiesti tasuta. Enne haiglavoodisse heitmist nõuti mult kõigepealt 2000 jüääni ettemaks-mist. Sellest pääsesin paari telefonikõ-ne ja nõutuse-etüüdi tulemusel – vä-listudengi kindlustus peaks rahaasjade eest hoolt kandma. Aga sama hind kehtib ka hiinlastele, kellest suuremal osal üsna kindlasti välistudengi tervi-sekindlustust ei ole.

Hetkel tundub, et skalpelle mu peale seekord kulutama ei hakata ja piisab veeninõela kaudu kehasse pritsita-vatest vedelikest, mis lastakse välja voolata erineva kujuga pudelitest ja kottidest. Senise kolme päeva jooksul

vist umbes 8-9 erinevat annust. Üks hiinlaste meditsiinikiiks on nimelt tabletipelglikkus. Paljusid vängemaid rohtusid lükatakse inimestesse nõela ja vooliku abil.

Suvalised antibiootikumid, mis meil värviliste pillikestena “söögi alla, kaks korda päevas” ära süüakse, on Hiinas vaikimisi vedelal kujul. Tänaval jalu-tades võib aeg-ajalt näha kohalikke antibiootikumide manustamispunkte, kus inimesed suurte vitriinakende taga lamamistoolides telekat vaatavad, endal nõel veenist väljas tilpnemas.

Mu ustav abiline ehk hooldaja, kes 50 jüääni eest päevas abivalmis pere-konnaliiget mängib, on hetkel kuskil duši all. Mul polnud kuskilt päris pereliiget võtta – et kaugel ja nii –, siin aga on haiglas olemise eelduseks enda hooldaja olemasolu, sest väikeste valgete mütsikestega õdedel ei jätku meditsiiniliste protseduuride kõrval haigete hooldamiseks aega. Kuna sel-

gus, et mul Hiinas perekonda pole (!) ja kaasvälistudengi hooldajaks nõudmine tundus mõningase liialdusena, siis kasutangi pereliikme rentimise teenust.

Lisaks isiklikule sanitarile tuleb haiglasse kaasa võtta ka kõik muu: tualettpaber, seep, riided. Mõned on võtnud ka oma isikliku teki. Ja süüa saab ka peamiselt õuest, kuigi ühel korrusel on ka vist mingi tasuline söökla, kust mu abiline mulle paar korda maitseta riisilurri tõi.

Isadest ja emadest, vanaisadest ja vanaemadest amatöörsanitaride tõttu pole ka haigla külastusajad väga piiratud. Kogu aeg käib palatis mõnus sagimine ja sumin. Kui õhtu käes, voldivad pereliikmed oma välivoodid või lamamistoolid haiglavoodite vahele lahti ja magavad samas palatis. Iga haige kohta tundub olevat limiidiks üks ööbija.

Minu hooldajaks on viiekümnendates, mitte väga jutukas, veidi kohtlase

mulje jättev meesterahvas – kiilanev, paksude prillidega abiline, kes räägib kõige puhtamat Wuhani dialekti, millest oleks lihtsam aru saada vist üldse hiina keelt õppimata kui pärast aastast mandariini keele põhitõdede omandamist.

Naabervoodite asukad panevad ta jutu mu jaoks hiina keelde ümber, kui ta nägu peale pooleminutist lootusetut katset kolmesõnalise lausega teada saada, mida ma täna süüa tahaks, ära hakkab vajuma.

Igav klient

Igatahes on mu põetajal minuga vist väga igav. Vähemalt sel juhul, kui hooldamine on tema kutsumus ja ta kõigest hingest seda teha tahab. Poole ajast tegelen talle mõne ülesande (meelelahutuse?) väljamõtlemisega. Oleks ma operatsioonil käinud, siis oleks teine asi. Aga kuna mu päeva ajalikum osa seisneb paar korda tilguti all tsillimises, siis pole just palju mo-

mente, mil ma ise enamiku asjadega hakkama ei saaks.

Ta sai sellest varakult aru, kui keeldusin viisakalt pakutud abist enda pesemisel.

Nüüd ongi ta siin ainult neil aegadel, kui tilguti all olen, et koti tühjaks saamisel ümber mu voodi jalutada ja mu parema käe juures olevat nappu vajutada, mis järgmise rohukotiga kandikut hoidva haiglaõe võluväel kohale kutsub. Ja poes ja süüa toomas käib ka tema. Muuks ajaks on ta endale vist uued sõbrad leidnud – eile öö ta lausa ööbis mujal.

Öö tähendab Hiina “vara üles, hilja voodi” kombe kohaselt ajavahemiku kella kümnest õhtul umbes poole seitsmeni hommikul, kui palatis jälle tramburai algab ja rõõmsa näoga pseudopereliige mult tõlkimatu söögi-eelistusi küsib. Ja kuulutab uut päeva Wuhani Ülikooli haigla kaheksanda korruse kolmeses palatis.

Et teostuksid Sinu mootorrattamatkad, tule õppima A-kategooria kursustele KADRIORU AUTOKOOLI

Estraveli Kuldkaardi omanikele soodustus 10%

Kadrioru Autokool A; B; C CE-kat. kursused Narva mnt. 86, Tallinn

mob. +372 558 0332 tel.+372 603 1978, e-mail: kadriorg@hot.ee

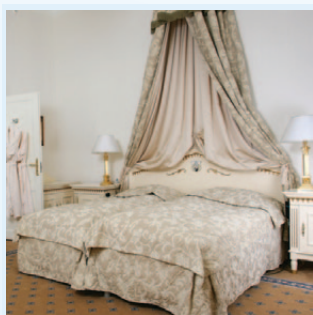

Loos, mis pakub elamusi!

Privaatsed äрилõunad ✦ Firmapeod ✦ Konverentsid
Majutus ✦ Restoran

Tere tulemast Kalvi Mõisa!

Kalvi Mõis
- a castle with atmosphere...

Airbusi lennukist A380 on juba aastaid nii palju juttu olnud, et ärevus oli kõikjal ammu õhus, kuid Kati Vabi hoopis loobus oma esimesest võimalusest pardale astuda. Teise võimaluse kasutas naudinguga ära ning kolmandat, äriklassis, lausa jumaldas, kuigi viimased kaks toimusid üsna plaanimatult.

Tekst **KATI VABI**

A380

lennureisimise tulevik

Paar aastat tagasi pidin tegema 24-tunnise kõrvalepõike Londonisse – Dubaist väljusin hilisõhtul, et jõuda Eesti saatkonna avamise ajaks Londonisse, ning tagasi lendasin sama päeva pärastlõunal A380 pardal turistiklassis.

Loomulikult olin kuulnud mitmesuguseid jutte, eriti Emirates'i enda töötajatelt, kes julgesid umbes aasta varem esimese A380 proovilennule minna – 40 000 töötaja seast said mõnisada õnnelikku loosiga tund aega imeleenukis Dubai kohal viibida. Minagi juhtusin väljavalitute sekka, kuid otsustasin viimasel hetkel mitte minna. Kuidagi riskantne tundus.

Aga tagasi Londoni juurde – astusin siis ärevusega Heathrow's pardale. Hinges kadeduseus, et ma ülakorrusel äriklassi seltskonnaga ühineda ei saa, üritasin nii 400 turistiklassi istme seast oma leida. Pean tunnistama, et olen aastatega lennanud Emirates'iga umbes sada korda ja maailma ühe parema lennufirma teenindusega ära hellitatud, nii et esimene lend uue A380-ga nii ülisuur luksus ei tundunudki.

Rohkem ruumi ja lusti

Jah, istmevahed on küll suuremad kui tavalisel Boeing 737-700-l ja Airbus A330-l ning loomulikult on igal istmel oma ekraan ja seegi suurem kui teistel Emirates'i lennukitel. Meelelahutusprogramm on ka muljetavaldav – kes Emirates'iga lennanud, on ilmselt kogenud seda kuulsat ICE-t, milles iga reisija võib valida omale sobival ajal 1200 erineva kanali (filmide, teleprogrammide, muusikavideote) vahel ja nautida neid omale sobivas tempos – kui vahepeal vajub silm kinni, saad hiljem sama koha pealt vaatamist jätkata.

Samuti on nii A380-l kui ka teistel lennukitel võimalik helistada ja SMS-e saata, kasutades istme-ekraani või enda mobiiltelefoni. Nii turisti- kui ka äriklassis lülitatakse üle-öölendudel laes sisse tähistaeva imitatsioon, et vähendada

ajavahest tekkivat väsimust.

Selle lennu pardal kohtasin muide eesti stjuardessi – teadsin küll, et Emirates'il on mõnikümme eestlast pardatööl, aga polnud nendega kunagi kokku sattunud. Neiu oli pikk, blond, väga kaunis ja sõbralik ning minu arust väga hea reklaam meie väikesele maale.

Niisiis minu A380 turistiklassi kogemus oli meeldiv ja meelde jääv, aga mitte nii jalustrabav kui teine lend.

Ärikläss väärrib tähelepanu

Tänavu veebruaris, kui sättisin end tööreisile Pariisi, avastasin piletit uurides, et lennukitüüp on Airbus A380! Väga meeldiv, aga mis veel parem – sedakorda paluti mul minna trepist teisele korrusele, mis on mõeldud äri- ning esimese klassi reisijate jaoks. Mõnus – äriklässis istmed on lausa suurepärased – umbes kahemeetriseks voodiks tehtav supermugav iste, kus kõigi reguleerimisnuppudega tekib tunne luksuslikust, kümne eri positsiooniga ulmevoodist.

Iste on mõnus kookon, mille külgedele on sisse ehitatud minibaar, eraldussirmid, sahtlikesed kingade ning muude isiklike asjade hoidmiseks ning müra summutavad kõrvaklapid. Loomulikult käib asja juurde 42 cm diameetriga ekraan ligipääsuga arvututele filmidele ja programmidele.

Usun, et mul võttis oma tund aega, et esimesest istme-erutusest üle saada. Selle eri asenditesse sättimise ajal oli lennuk juba hääletult õhku tõusnud ja otsustasin natuke ringi vaadata. Äriklässis ühes otsas oli sissekäik esimesse

klassi ja teises – usu või mitte – baar koos ehtsa teenindaja, uskumatu valiku jookide ning akendega mõlemal pool. See tundus sürraalne nagu "Star Trekist", kus kosmoselaev näeb välja nagu viietärniline luksushotell.

Niisiis baar. Leti ümber oli kümme-kond baaritooli, kus istuda või lihtsalt akna najal pilvedesse vaadates unistada. Joogivalik on äärmiselt külluslik ja baaridaam segab täpselt sellise kokteili, mida hing ihaldab. Minu seitsmetunnine lend Pariisi möödus peagu et minutitega – kõik oli väga põnev ja nii suurepärase pardateeninduse toob ka kõige nõudlikumale reisijale pideva naeratuse näole.

Emirates'i A380 esimene klass pakub neljateistkümnele inimesele veel kõrgema taseme luksust. Iga privaatne sviit on varustatud elektroonilise ukse, minibaari, töölaua ning teeninduse võimalusega. Lisaks kõigele muule on esimeses klassis luksuslikud duširuumid koos täispikkuses peegli, riietusruumi ja tualetiga.

Suurim hiidlennukipark

Kuidas siis nii juhtus, et Emirates on A380 esimene ja suurim klient? Esimest korda näitas Emirates üles huvi nende tol ajal imelennukite vastu juba aastal 2000. Samal aastal kirjutas firma alla lepingule esialgu viie reisi- ja kahe kaubalennuki tellimiseks ning esimene lend Dubaist New Yorki toimus 1. augustil 2008.

Täna on tellitud juba 90 A380 lennukit ning kätte saadud 11, millega pääseb Dubaist Londonisse, Pariisi, Sydneysse, Pekingisse, Torontosse,

Seouli, Bangkoki, Aucklandi, Delhi- ja Jeddah'sse.

Nii riskantse tellimuse peamiseks põhjuseks oli kosmilisel kiirusel kasvav lendude võrgustik. Tänavu juba 95 (reisi)lennukiga opereerival Emirates'il olid ambitsioonikad plaanid ning kiiresti tuli suurendada mitte ainult lennukite, vaid pigem lennukohtade arvu. See sobis suurepäraselt Airbusi üle 500-kohalise mudeliga, milles Emirates nägi oma tulevikku – kahekordistada istekohtade arv vähemate lennukitega.

Samuti ehitati tollal uut lennujaama, kus nüüd on 23 spetsiaalselt A380 parkimiseks sobivat väravat. Huvitav on, et samal ajal tõmbasid ülejäänud maailm ja lennufirmad pärast 9/11 sündmusi oma arenguplaane tagasi.

Teine äärmiselt oluline põhjus just nende superlennukite tellimiseks oli ökonoomsus – kuigi Lähis-Ida just ei hiilga keskkonnasõbralikkusega, siis Emirates on meeldiv erand – A380 põletab 20% vähem kütust, olles inimese kohta keskkonnasõbralikum kui isegi hübriidauto! Väiksem on ka müra – nii lennuki sees kui väljas.

Nüüd, kui Emirates on astunud juhtivate positsioonile lennunduse tuleviku kujundamisel, kuhu me siit edasi läheme? Kujutan ennast ette näiteks aastasse 2011 ning võib-olla istun siis Virgin Galactic'u pardal, mis lennutab mind kosmosesse?

Kui see on lennureiside tulevik, siis mina olen küll väga põnevil ja ilmselt ei ole mul mandrite või siis planeetide vahel lendamise vastu enam suurt midagi.

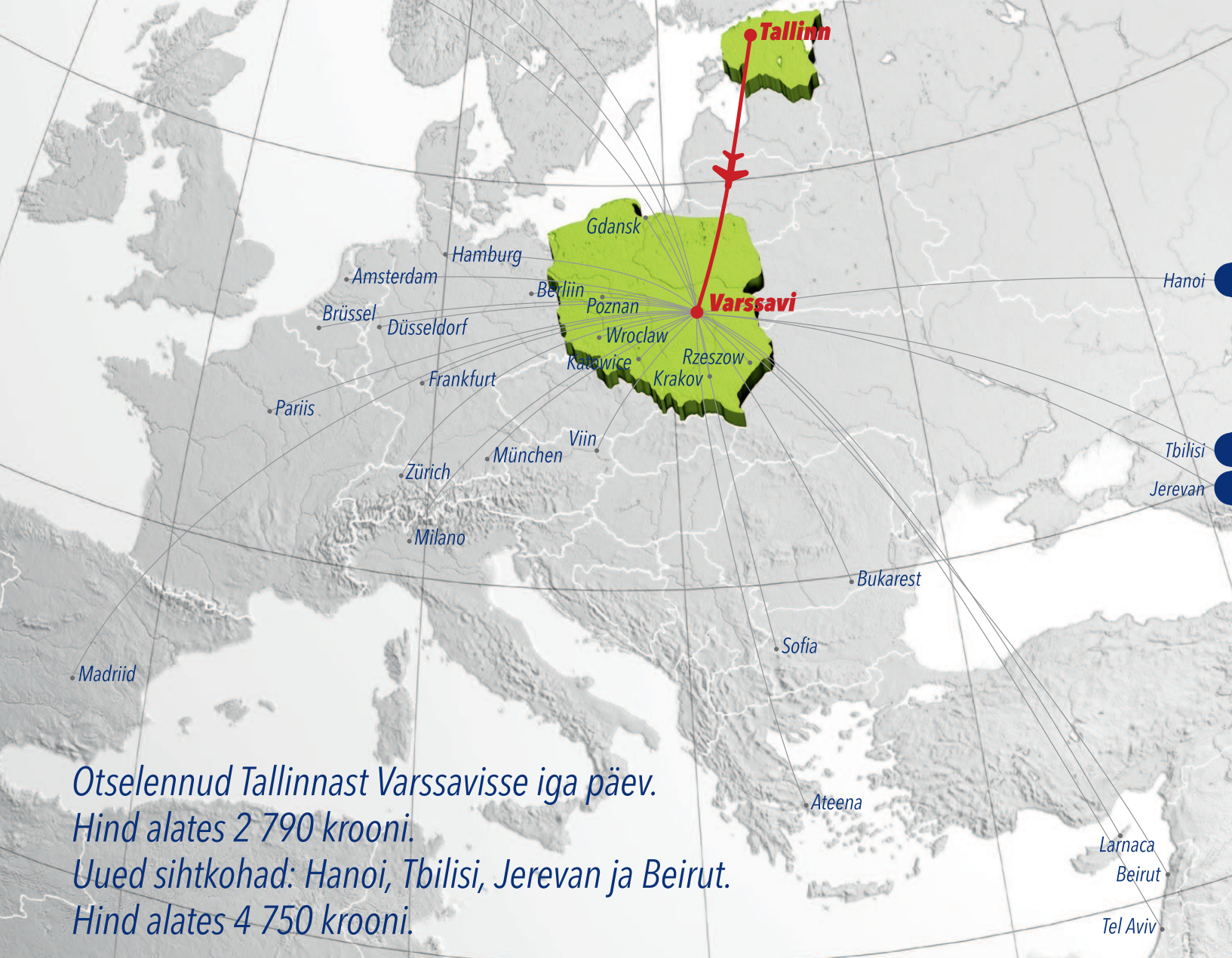
Uue hiidlennuki esmamaandumine Torontos 1. juunil 2009. aastal.

Avasta maailma LOT'iga!

New York
Chicago
Toronto

Otselennud Tallinnast Varssavisse iga päev.
Hind alates 2 790 krooni.
Uued sihtkohad: Hanoi, Tbilisi, Jerevan ja Beirut.
Hind alates 4 750 krooni.

lottll@lot.pl
66 81 008

lot.com

POLISH AIRLINES
LOT

A STAR ALLIANCE MEMBER

*Tsavitnem, Hayastan
Võtan sinu valu,*

Armeenia

Musta ja Kaspia mere vahele surutud Kaukaasia rahvastest rääkides kiidetakse esmalt nende sooja külalislahkust, joviaalset veinikultuuri ja koduseid, ent täiuslikke maitseelamusi. Lennuk viis meid Thbilisisse ning tõi tagasi koju Jerevanist, ent kuna Gruusia käekäiguga on eestlane üpris kursis, lähme seekord külla Lõuna-Kaukaasias paiknevasse Armeeniasse.

Tekst **MARI KODRES**, pildid **MARI KODRES, HENRIK ROONEMAA**

Küsimusele “Kus on kurva kodu?” võiks vabalt vastata, et Armeenias. Annan endale aru, et maailma avastamisele kehtivas reisiloos on kurva koju kutsumine ligilähedane verbaalse enesetapuga, ent ometi tunnen, et seda on vaja teha. Lisaks on ju kirjandusklassikastki teada, et kurbuses on palju kaunist ja sügavat. Kurbuses ei ole midagi, mida peaks häbenema. Ka armeenlaste üks ilusamaid ja isiklikumaid tooste kõlab “Tsavitnem!” ehk siis “Võtan sinu valu”. Just nimelt võtan, mitte võtan ära.

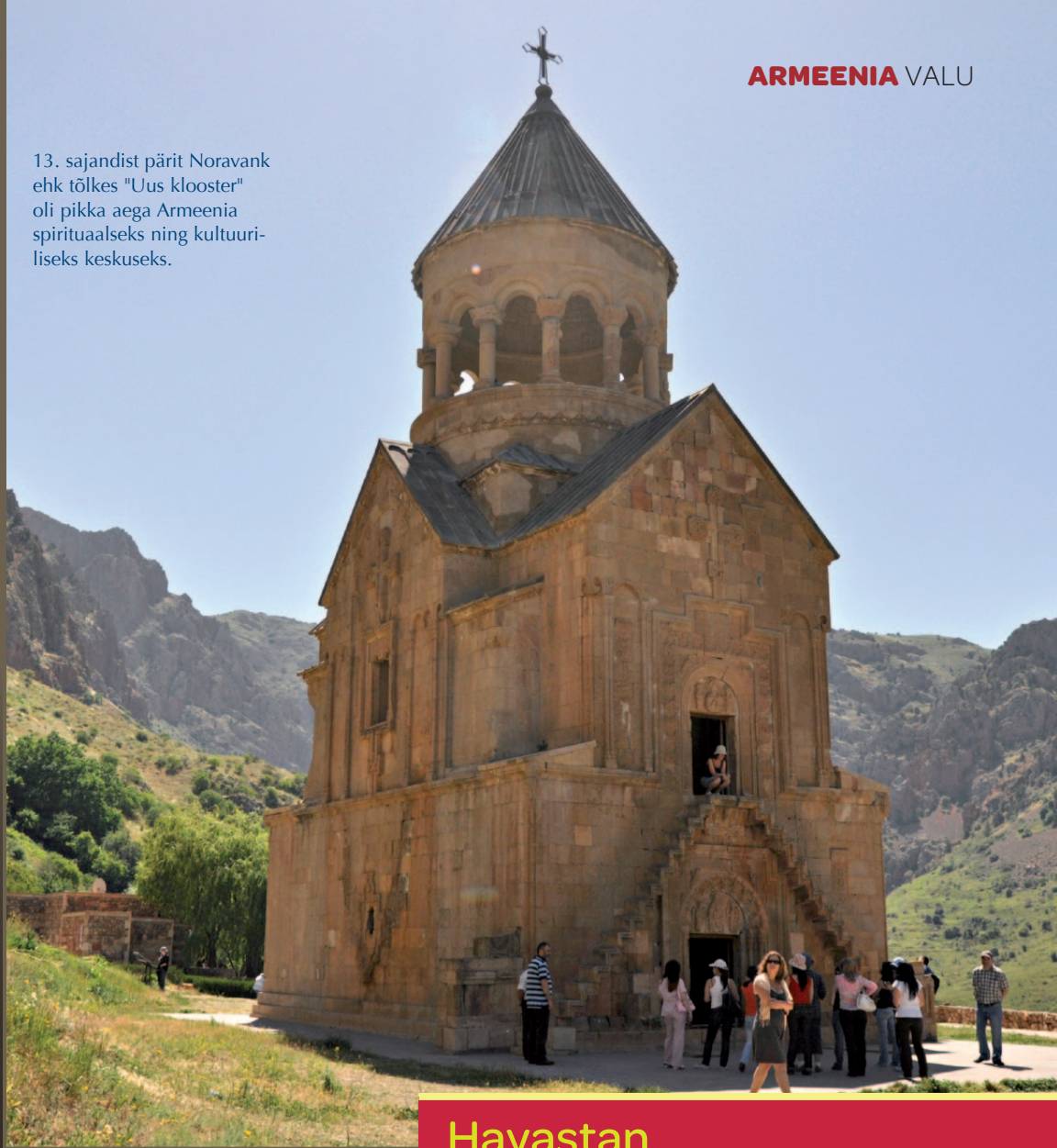
Naabrite rivaliteet

Armeenlasi seob põhjanaabrite grusiinidega igipõline võistluslikkus. Kord kangelane tiigrinahas all, kord Sassuuni Davith peal. Paraku on kujunenud nii, et kaks naabrit, kes veel Nõukogude

Veetsime värskendavad minutid koos Armeenia teetöolistega Vorotani jõe looduslikes basseinides. Mehed olid kollektiiviga tulnud laupäevahommikusele suplusele ja *khorovatsi* ehk Armeenia šašlõkki valmistama.

13. sajandist pärit Noravank ehk tõlkes "Uus klooster" oli pikka aega Armeenia spirituaalseks ning kultuuriliseks keskuseks.

Liidus kuulusid majanduslikult jõukamate liiduvabariikide hulka, on tänaseks mõlemad üsna nutuses seisus. Kui Gruusias on lootused seotud läänega, siis Armeenia olukorda võiks nimetada lausa traagiliseks.

"Kes seda oleks Nõukogude ajal arvanud, et armeenlane hakkab kord kerjama," tõdeb nukralt üks mu Eesti sõber, endine tallinlane, tänaseks põhikohaga jerevanlane. Nii Türgiga läänest kui Aserbaidžaaniga idast on piir suletud ja kaubanduslikud suhted katkestatud. Vihavaenu Türgiga toidab 1915. aasta Armeenia genotsiid, aseritega aga alles 1990. aastatel peetud sõda Mägi-Karabahhia pärast, kus rahu on siiani habras. Põhjas nõõrib Musta mere võimalustele avatud Gruusia vaid maismaapiiridesse surutud Armeeniat Poti sadama kõrgete tasudega.

Kõige soojemad on Armeenia suhted hoopis lõunanaaber Iraaniga, kust saabub ka lõviosa vajalikust kütusest. Juba sel sügisel on plaanis alustada naftajuhtme ehitamist kahe riigi vahele, kuigi osa rahvusvahelisest üldsusest eesotsas USAga vaatab plaanile Iraani kasvava energiamõjukuse tõttu viltu.

Grusiinidest ees

Ajalooliselt on armeenlased grusiinidest olnud kukesammu võrra ees nii kristluse vastuvõtmisel kui oma tähestiku loomisel. Maailma riikidest esimesena aastal 301 vastu võetud kristlus on armeenlaste jaoks püham kui Ararati mägi. Tuttav teadis rääkida, et kui ühes hiljutises armeenia koolide ajalooõpikus julgesid autorid seada kahtluse alla kristluse kui riigiusu vastuvõtmise aasta (mitte isegi "esikoha"

Hayastan

Kogu ülejäänud maailm tunneb riiki Armeenia nime all, ent armeenlased ise kutsuvad oma kodumaad Hayastaniks. Sõna-sõnalt tähendab see "Haiki maad". Piibli järgi on Haik Noa lapselapselapselaps ning see sugulussuhe väljendub ka riigi nimes. Algupärane riigi nimi oligi Hayk, ent keskajal lisati Iraani sufiks -stan, mis tähendab maad.

fakti ennast!), korjati õpikud koolidest kokku ja vahetati teiste vastu välja.

Armeenia tähestiku töötas 5. sajandi alguses välja vaimulik Mesrop Maštots, keda peetakse küll mitte ainsaks, kuid siiski ka üheks gruusia alfabeedi autoriks.

"Mis grusiinidesse puutub, siis need olid meie peale lihtsalt kadedad," sõnab mu sõber Mikayel enesestmõistetava näoga. "Üks tänapäevane naljalugu räägib, et Maštots sõi pärast oma suure töö lõpetamist nuudleid, kui grusiinid tulid endale samuti tähestikku

nõutama. Seepeale võtnud Maštots kausist ükshaaval nuudleid, loopinud need vastu seinale ja öelnud grusiinidele: palun, siin on teile teie tähestik!” ütleb Mikayel ja itsitab seepeale rõõmsalt. Peab tunnustama, et visuaalselt meenutasid mõlemad tähestikud mulle kauneid krõnksjalgu, millel paraku vahet teha ei osanud. Pisut irooniline paradoks seisneb selles, et näiteks möödunud sajandi alguses ei elanud valdav osa armeenia intelligentsist mitte Jerevanis, vaid Gruusia pealinnas Tbilisis.

Doktorikraadiga ehitaja

Mis aga puutub Mikayeli, siis tema on üks nendest lugematutest armeenlastest, kellest kodumaal enam kauaks rõõmu ei ole. 25-aastane värske doktorikraadiga kõrgem matemaatik on nime poolest austusväärse ametipostil Jerevani Teaduste Akadeemias, kuupalgaga 100 dollarit.

“Sügisel lähen tagasi Venemaale. Teenin seal ehitusel tuhat dollarit kuus, mida jagan ka oma armeenia perekonnaga. Ehitustöö kõrvalt pean Venemaal ülikoolis matemaatikaõendguid,” on ta otsustanud. Miša pole oma perekonnast ainus, kes sinnapoole piiri teel – ka tema õde on kohe-kohe Venemaale, kurja kuulsusega tuumalinna Tšeljabiniskisse abiellumas.

Venemaa ongi geopoliitiliselt otsekuu peadpidi kotti surutud Armeenia jaoks

sisuliselt ainus väljapääs. “Oskame keelt ning saame sinna reisisid ilma viisata. Kuigi omakasupüüdlike motiividega, on Venemaa meie suhtes sõbralikult meeletatud ja erinevalt USAst või teistest riikidest ei lükka emigratsiooni taotlusi tagasi,” räägib Mikayel.

Minevikuihalusest annavad märku teisedki argidetailid – nii näiteks on üsna tavaline, et koduseinale on riputatud mõni kaunis raamitud kaart Armeenia impeeriumi hiilgeaegadest. See töö vägisi meelde paralleeli kunagiste maailmamere valitsejate portugallastega, kellel on sellise vaimse seisundi jaoks välja mõeldud ka oma termin: kaunikõlaline *saudade*, mis tähendab igatsust millegi järele, mida enam pole.

Pealinn Jerevani küütleva pealispinna all ei pruugi turist kogu seda valu tähelegi panna. Inimeste välimus on hoolitsetud. Sarnaselt paabulindudega on siingi värvikirevamad meespoole esindajad: hästiistuvad, tihti läikeriided rätsepaülikonnad seljas, patseerivad nad oma ülespoole suunatud kinginadega keset pealinnatänavaid.

Ooperimaja ümbruses on kümneid välikohvikuid ja lehtlaid, kuhu koguneb õhtupoolikuid veetma õhuke keskclass ja jõukam rahvas. Pilgule on märkamatut see, et paljud sealviibijaist on tegelikult kodumaale suvepuhkusele naasnud osa diasporaast, kelle jõukus pärineb mujalt maailmast. Jerevan on omamoo-

di Moskva mudel. Sellest, kui oluline on sealses kultuuris staatus, annab märku kõikvõimalike VIP-nähtuste paljusus.

Nii on ooperimaja ümber paiknevas kohvikute plejaadis mõned, mis ehk vaid õhkõrnalt erinevad ülejäänutest (näiteks on vabas õhus teleriga), tähistatud sildiga “VIP” ning seal istumise eest tuleb tasuda lisatasu 3000 drami ehk 100 krooni.

Petlikud numbrid

Ometi on ametlikult Armeenia majandusnäitajad nii kõrged, et riiki oleks Aserbaidžaanil kõrval põhjust nimetada Kaukaasia teiseks tiigriks. Majanduskasv tuleb enamasti riiki sissevoolavatest välisdollaritest, jaotub aga väga väikese osa inimeste vahel ning peamiselt Jerevanis. Sealjuures on ka Armeenia ekspordivõimekus kahanev.

Armeenia infrastruktuuri ja suuremate kultuuriobjektide arendust on metsikute summadega toetanud USA-s sündinud suurärimees Kirk Kerkorian, kes hiiglasliku investeerimisfirma Tracinda omanikuna kuulus pikka

▲ Armeenia on tänuväärne koht portreepiltnikele, kaamerafoobiat kohalikud ei põe.

▲ Jerevani tänavakauplajate üks tulutoovamaid ärisid on aprikoosikaubandus. Võrkudesse mähitud rahvusviljad on mitmekordselt üle hinnatud, pigem tasuks osta otse turult.

GANT

COLLECTION

GANT STORES TARTU: TALLINN: PÄRNU MNT. 10, +3726282211 TARTU: TASKU KESKUS, TURU 2, +3727312103
WWW.GANT.COM/ESTONIA

aega maailma 50 rikkama inimese hulka. Majandussurutisele eelnenud aktsiaturgude langemine kärpis tema varandust "kõigest" kolme miljardi dollarini. Naljatamisi öeldaksegi, et kui Aserbaidžaanil on nafta, siis Armeenial on Kirk Kerkorian.

Äärmused domineerivad

Jerevani linnapildis – nagu mujalgi – jääb keskklassi nappus silma. Nagu mu elukaaslane reisi ajal tabavalt ütles: "Kõvad mehed siin linnas Mercedesega küll ei sõida." Nii ongi – linnatänavatel vurab peremehetsevalt ringi laias värvispektris Lexuseid, Porschesid, Toyota Land Cruisereid. Bosside vahel askeldab suur hulk Ladaseid ja vanu Volgaseid, sekka mõned vanemad lääne automargid. Põhjamaalase jaoks kurioosumina mõjub siinsetel tänavatel Iraani levinuim automark Iran Khodro.

Ooperimajast lõuna suunas jääb suur arendusprojekt Põhja avenüü ehk

Hyusisayin Poghots. Lai ja veidi kõle jalakäijate tänav on koduks mitmetele maailmanimedega butiikidele, mis vahetasid välja siinkandis õdusas agulimiljööös elanud inimeste kodud. Avenüül pole rohelist libletki ning öösiti, mil ärid on ukсед sulgenud, laiub siin õõvastavavõitu tühjus. Siiski on see kontrastis kesklinna üldmuljega, kus näiteks erinevalt Thbilisist on välikohvikuid ja varjulisi lehtlaid iga nurga peal võtta.

Jerevanis viibides soovitan külastada Sergei Paradžanovi muuseumi. Eks-sentrilise, tänaseks juba meie hulgast lahkunud filmirežissööri ja kunstniku elu ning loomingut käsitlev väljapanek suudab oma kirevuse ja vaimukusega ära võluda ka kõige minimalistlikuma maitsega kunstihuvilise.

Paradžanovist, kes oli vanakraamikaupmehe poeg, kasvas, muide, paadunud kleptomään ning paljudes kollaažides on kunstnik kasutatud enda näpatud esemeid. Mõnikord hakkas tal siiski piinlik ja nii kinkinudki

ta mõne oma valmistatud kollaaži või kübara hiljem vaesele varguse ohvriks. Kollaažidega hakkas Paradžanov süvendatult tegelema vanglas istudes, kus filme teha oli võimatu.

Ametlikult pandi ta trellide taha süüdistatuna homoseksualismis ning see on ka põhjus, miks paljud jumalakartlikud armeenlased temast eriti rääkida ei taha.

Kohustuslik turukülastus

Läbi ei saa Jerevanis kindlasti ka väikese turutuuri. Armeenia müüjad on sõbralikud, ent mitte pealetükkivad ning annavad meelsasti kõike proovida. Ning ei, need punaka tooniga, riide kombel kokku volditud liistakud ei ole nahk või kuivatatud liha, nagu esmavaatlusel võiks arvata, vaid ime-maitsev puuviljalavašš. Kui hiljem minek seljakotiga mõnda mägisesse piirkonda, on tegu kerge, maitstva ja toitva matkatoiduga.

Kui juba keskturul, siis tasuks läbi põigata ka otse turu vastas asuvast Sinisest Mošeest, mis praegu Jerevani kaheksast mošeest ainsana töötab. Hetkel asub seal Iraani info- ja kultuurikeskus. Muidugi ei saa Jerevanis mööda ka vanade manuskriptide raamatukogust, rahvusuhkusest Matenadaranist, hiigelsuurest Vabariigi väljakust, suveniiriparadiis Vernis-saažist ega nõukogude megalomaania pärandist, algsest hiiglaslikuks koseks kavandatud Kaskaadist. Kohustuslike vaatamisväärsuste kõrval soovitan aga sukelduda ka Jerevani džässiklubide võlumaailma.

Jerevanist läksime edasi Lõuna-Armeeniat avastama. Pärast lühikest kaalumist maršrutka ning jagatud takso vahel otsustasime viimase kasuks. Maršrutka pakub küll omaette elamust, aga olime oma "laksu" siiski juba Gruusia mägiteedel kätte saanud ja 40-kraadises palavuses 16 inimesega ebakindlasse sõiduvahendisse surumine ei tundunud ahvatleva kogemuseks. Takso hind tuli vaid 500 drammi ehk 20 krooni kallim kui maršrutka pilet.

Nagu kord ja kohus, kiidab turul igaüks oma kaupa. "Mul on sõber Eestis, viige tervitusi," on teine tutvumis- ja müügiargument.

Jazzklubisid leidub Jerevanis mitmele maitsele. Malkhaz Jazz club kuulub Armeenia jazzis suurkujule Levon Malkazyanile, kes tekitab prooviruumide ja esinemisvõimalustega ka noori talente.

Korjasime peale veel kaks kohalikku ning sõit tolmukihi alla mattunud Ladas Armeenia lõunapoolseima provintsi Syuniki poole võis alata. Reisi kulg sõltub loomulikult paljuski autojuhi temperamendist – lõuna suunas sõitsime peaaegu kaks korda aeglsemalt kui hiljem tagasi ning esimese autojuhi ettevaatlikkusest hoolimata õnnestus teel kahel korral lõhkenud rehve vahetada.

Kohati ajaloolisel Siiditeel kulgev maantee pakub suurejoonelisi vaateid nii lähedalt kui kaugelt: kumerad rohelised alpiaasad ja värske õhk vahelduvad võimsate kanjonitega, lähemalasu vatest vaatamisväärsustest on võimalik otse maanteel kokku puutuda kitsedelehmade ja muude pudulojustega.

Autojuhid jälgivad siin samuti oma tarkust, suretades laskumisteks automootori välja. Kütuseliitri hind küündib Armeenias umbes ühe euroni ning enamik autodest sõidab hoopis gaasiga, mis on odavam.

Väike linn, suur staadion

Meie sihiks oli väike Gorisi linn peaaegu Mägi-Karabahhia piiri ääres, kuhu meeldiva aeglusega kulgesime pisut üle nelja tunni. Orus asetsevat linna iseloomustavad kahekordsed hallid kivimajad, kuid rohkemgi torkab silma see, mida pole: ei ühtegi magalarajooni, olemasolevad korrusmajad pole samuti kuigi kõrged.

Linna jagab kaheks Gorisi jõgi: teisel pool asub Türgi Kapadookia kuumaastikku meenutav Vana Gorisi oma põnevate koobastega. Gorisi elanikud ise ütlevad naljatamisi, et nende linnakeses asub maailma suurim jalgpallistaadion: staadioni osa on küll tavamöötmes, aga tribüüne kujutavad endast hoopis kõik ümbritsevad mäenõlvad, kust staadion paistab kui peo peal. Kui Vana Gorisi koobastest veel väheks jääb, siis oleks paslik külastada umbes kümne kilomeetri kaugusel asuvat Hõndzoreski koobaslinna ühes selle kahe kirikuga.

Leidnud suurepärase öömaja ja lahke pererahva kohaliku kunstniku Jiraiyir Martiroysani pool, hakkasime uurima võimalusi Tatevi mägikloostri külastamiseks. Tee umbes 25 km kaugusel asuvasse kloostrisse on võrdlemisi vaevarikas, kuid tulevikus peaks olukord muutuma. Juba praegu ehitasid itaalia insenerid kuumust trotsides üle mäekurude funikulööri, et kultuuripärand edaspidi kergemini ligipääsetavam oleks. Läbi Vorotani kanjoni kulgev tee on siiski iga raputavat teekatteauku väärt, eriti igikestva Volgaga seda läbides. Kuuma ilmaga tasuks ainult ettevaatlik olla teepervel peatusi tehesis – võimalik, et sama peatuspaiga on endale välja valinud ka mõni Armeenia kümnetest mürgistest madudest. Meie pääsesime kõigest sisina ja ehmatusiga. Veel enne kloostrisse jõudmist tuleb ületada Kuradisild, mille juures on sobivalt ka paar helesinise veega looduslikku mineraalveebasseini. Kuna tegemist on kohaliku rahva seas popi

Lehmad-lambad, Volgad-Ladad ehk tüüpilisi liiklejaid Armeenia maanteedel.

▲ Maanteid Areni piirkonnas ääristavad veinikaupmeeste müügiputkad. Lisaks veinile on võimalik osta ka konjakit, puskarit ja õigupoollest ükskõik mida: küsi armeenlaselt ja sulle antakse.

▼ Gorise linna pidustustel ei pidanud õlletopsidega lapsi imelikuks mitte keegi peale meie. Miilits ainult naeratas kõrval.

piknikukohaga, tasuta tee ette võtta pigem varahommikul.

Gorisi ning Sisiani vahel asub ka Karahunj ehk Armeenia Stonehenge, nagu kohalikud seda kutsuvad. Laiale väljale laotatud sadakond auguga kivi moodustasid juba tervelt 2000 aastat enne Kristust observatooriumi. Vähemalt väidavad nii armeenia teadlased. Siia maani pole nad aga suutnud selgeks vaielda, kuidas täpselt observatooriumi kasutati. On selge, et igast august paistis rohkem kui üksainus kindel taevataht. Ka müstikahuvilistele on siin oma pätkel pureda: nimelt moodustavad Karahunj, Stonehenge ning Egiptuse püramiidid omavahel võrdhaarse kolmnurga. Miks ning kuidas see nii on, jääb igaühe enda otsustada.

Tee tagasi Jerevani kulgeb läbi Vayots Dzori provintsi, kus saab imetleda nii kristlikku kultuuripärandit eesotsas Noravanki kloostriga kui märksa maisemaid lõbusid: Areni ümbrus on

kogu Armeenia olulisim veinipiirkond. Vaatepilti tee ääres ilmestab maailma tuntuim kaubamärk Coca-Cola, mille koloriit on üsna sarnane pudeleid täitva kohaliku koduveini omaga. Siinsed suurimad kliendid pididki olema alkoholi-vaba Iraani kaugsõidujuhid, kes nektarit koolapudelites koju smugeldavad.

Ararati lähedus

Kõigest 45 kilomeetrit enne Jerevani asub riigi üks pühamateist paikadest, Khor Virapi klooster. Majesteetlikuks teeb selle asukoht sisuliselt Armeenia rahvusliku sümboli Ararati mäe jalamil ning kohe kloostri müüride tagant algabki okastraadiga ümbritsetud piiritsoon.

Ararat ise, kuhu jäi piibli järgi pidama Noa laev, on varsti juba sajandi jaugu asunud Türgi territooriumil. Khor Virapi kloostri nimi tähendab tõlkes sügavat vangikongi ning siin viibis vangistuses püha Gregorius Valgustaja. Tema vangikongi jõudmiseks tuleb

kõrgust ning kerget klaustrofoobiat trotsides laskuda pikast ja kitsast redelist, enne kui umbsesse valgustatud pühamusse jõuate.

Khor Virapist avanevad aga tõepoolest suursugused vaated Araratile ning temast umbes 1300 meetrit madalemale Väiksele Araratile. Kui tahate, võite uskuda soolapuhujaid kloostri ees, kes katsuvad teile müüa valgeid tuvisid – ainult kindlasti ei lenda need otsejoones Araratile, nagu müüja väita üritab, vaid naasevad õige pea oma omaniku juurde.

Lõpetuseks väike, ent oluline etiketi-detail: kirikust väljutakse Armeenias, selg ees. Selle taga on uskumus, et muidu arvab jumal, nagu pööraks inimene talle selja. Ei oska küll arvata, millega armeenlased kõigevägevama ebasoosingusse on sattunud, aga tahaks väga loota, et ta pöörab õige pea oma palge selle võrratu maa ja rahva poole tagasi. Seniks saame Armeeniat küllastades ise sellele kaasa aidata.

Kuulsaid armeenlasi

Tennisetäht Andre Agassi, meremaalija Ivan Aivazovski, lauljad Charles Aznavour ja Cher, filmirežissöör Atom Egoyan, naftamagnaat ja kunstimetseen Calouste Gulbenkian, malegeenius Garri Kasparov, eutanaasiadoktor Jack Kevorkian, võidusõitja Alain Prost ning ansambel System of a Down ning trummitaldrikuid valmistav Zildjiani perekond.

Muide, ka printsess Dianas voolas "tervelt" 1/64 armeenia verd. Samuti on armeenia päritolu Simpsonite koolidirektor Seymour Skinner, kelle sünninimi on Armen Tamzarian.

Arheoastronoomide mõistatus Karahunj, vahel tuntud ka nime all Zorats Karer ehk salapärane kiviväli Gorisi ning Sisiani vahel. Mõned teadlased pakuvad koha vanuseks 4000, mõned koguni 7000 aastat.

Armeenia maitsemüriaad

Aprikoos

Armeenia toiduilm üks visiitkaarte. Kuigi aprikoosi ladinakeelne nimi *Prunus armeniaca* laseb aimata, et Armeenia ongi tema kodumaa, on kullakarvaline puuvili siiski päritunduvalt kaugemalt. Hiinast. Armeeniasse jõudis aprikoos siiditee kaudu. Kohalikud ise on puuvilja üle äärmiselt uhked, näiteks tänavusel Eurovisioni lauluvõistlusel jutustas Armeenia lugu kuldsest aprikoosipuust. Ääretult maitavad on kreeka pähkliga täidetud kuivatatud-suhkurdatud puuviljad: lisaks aprikoosile müüakse täidisega viigimarju, tomateid ja palju teisi. Samuti armastatakse täidisega puuviljalavašši.

Lahmajoon

Kohalik pitsavariant, millele on laotatud keelt alla viiv õrn lambahakkliha. Õrna ja krõbedat põhja katva hakkliha sisse segatakse veel küüslauku, peterselli, rohelist paprikat, piparmündilehti ning tomatipastat.

Dolma

Selle valmistamiseks kasutatakse viinamarjalehti, mis tõestab veel kord, kui mitmekülgset kasutatav on inimkonnale jumalate nektari – veini – andnud taim. Välisuselt meenutab dolma miniatuurset kapsarulli, sisemuses riisi, lamba- või veiseliha ja erinevate maitseainete bukett. Siin võivad (ühel vähestest kordadest) rõõmustada ka taimetoitlased: dolmat valmistatakse ka näiteks lihtsalt riisi ja rosinate või pähklitega.

Tarhun

“Vabandage, Tarhun on otsas.” Just selliste sõnadega kostitas mind kelner ühes Jerevani peenes välikohvikus ooperimaja lähistel, kui tellisin sõbraga keelekasteks kohalikku Kellukest. See briljantrohelise leotist meenutav jook, mis eeskätt nõukogude lapsepõlvest tuttav eestlastele, on Armeenias kuumadel päevadel väga menukas. Limonaadi kõrval mälutakse tarhuni ehk estragonivarsi ka lihtsalt toidu juurde või keeratakse eelroaks lavaši vahele.

Oghee

Armeenia kohalik puuviljapuskar. Lõuna-Armeenias ning eelkõige vaidlusaluses Mägi-Karabahhias valmistatakse puuviljaviina tihti mooruspuu marjadest, seetõttu kannab puskar seal nime tutovka. Kindlasti tasub proovida kohalikku granaatõunaveini, mis on tervisele kasulikum kui tavaline punane vein, sisaldades kuni kolm korda enam organismile kasulikke antioksüdante.

Tan

Külm, soolane, keefirist pisut vedelama konsistentsiga valge jook on kuuma Armeenia suvistel päevadel tõeline päästja. Tani müüakse nii nurgapealsetes putkades kui peenemates restoranides, plastpudelites kui klaasiga, gaseeritud ja gaseerimata kujul. Gaseeritud tani avamisel ei ole halb mõte olla pisut ettevaatlik. Kui mõte gaseeritud keefirist eemalõukav tundub, jätke parem vahele.

Jermuk

Eestlastel on Värska, prantslastel Evian, grusiinidel Borjomi ja armeenlastel Jermuk. Mahedalt soolane Borjomi oli varemalt Kaukasuse mineraalvete kroonitud kuninganna (kes võib uhkeldada ka kuldmedaliga 1940. aasta Tallinna rahvusvaheliselt konkursilt), kuid selle epohhi lõpetas Gruusia-Venemaa suhete halvenemine ning augustisõda. Nüüd mekivad Venemaa riigijuhid söögi alla ja peale armeenlaste Jermukki. Jermuki kõrval on levinumad mineraalveed Dilijan ning Bjni.

Zingalov hats

17 erinevast ürdist valmistatud traditsiooniline Mägi-Karabahhia sai, mis on tegelikult lavašš, kuhu vahele on need erinevad ürdid kihiliselt pandud.

Armeenia konjak

Oli Nõukogude Liidus sama legendaarne nagu eestlaste Vana Tallinn. Armeenia brändi tõusis Prantsuse venna kõrvale 1945. aasta Jalta konverentsi ajal, mis Stalin pakkus jooki Briti peaministrile Winston Churchillile ning viimane teatas, et see on parem kui Prantsuse *cognac*. Tänapäeval rändab lõvi-osa toodangust ekspordiks Venemaale.

Basturma

Kuivatatud liha, mis on sarnaselt dolmaga levinud nii Türgis kui teistes endistes Osmani impeeriumi riikides. Kuigi levinuim on veiseliha, valmistatakse basturmad ka kaamli-, lamba-, kitse-, sea- ning pühvliliha. 10-15 päeva kuivatatud liha kaetakse ligi sentimeetrisel maitseainete kihiga, mis koosneb näiteks köömnetest, küüslaugust ja paprikast. Seejärel lastakse lihal veel kuivada. Basturma kuivem ning vürtsikam sugulane on sudžuk.

Lõpetuseks: jätke meelde – Armeenias ei ole šašlõkki, on khorovats! Ühtlasi on armeenlased liha maitsestamisest tagasihoidlikud: vaid väikeses koguses soola ja pipart ning liha maitse räägib iseenda eest! Võimalusel astuge sisse ka mõnda hinkaalibaari ehk hinkalnjasse ja laske õigest tainast valmistatud hiigelpelmeenidel ühes oma maitstva puljongiga suus sulada.

Baierimaa keskus troonib juba aastaid edetabelis linnadest, kus sakslased kõige rohkem elada tahaks. Armastust kultuuri, arhitektuuri, kulinaaria, ostlemise, spordi ja tipptehnoloogia vastu jagub ka turistidele, vahendab Alari Rammo.

Pildikesi Münchenist

Tekst ja pildid **ALARI RAMMO**

Alustame, nagu reisilugudes halvaks tavaks, lennujaamast, aga mitte kirjeldamaks, kuidas läksid turva- või passikontroll. Müncheni Franz Joseph Strauss (sõjajärgne poliitik, mitte ükski moosekant ega keiser) lennuka terminal 2 on lihtsalt tutvustamistvajavalt äge. Suur, avar ja helge, võib-olla liigagi valge – pea kõik seinad on klaasist, mis vähendavad lennuhirmu, aga muudavad elu juuba aprillis päris leiliseks.

2003. aastal avatud hoone on muidu päris ökoloogiline – katusel seisavad päikesepaneelid, ära kasutatakse vihmavesi, osa busse kütab vesinik või bio-diesel jne. Jaama leidlik loogika lubab enam-vähem maailma kiireimat ümberistumist ja kui see ei peaks õnnestuma, pole öömajale vaja seigelda kusagil

busside-taksode vahel, vaid suur Kempinski hotell koos spaaga asub kohe terminali küljes, veidi eemal ka Novotel.

Lufthansa terminal

Meenutuseks, et jutt ei käi terminalist 1, kuhu lendas varem Estonian Air, vaid uuemast terminalist 2, mis on eksklusiivselt Lufthansa ja tema partnerite käsutuses. Aegade algusest Tallinnaga ühendust pidanud Lufthansat teame kehvade lennuaegade ja hindade poolest, kuid nüüd keeratakse ette uus lehekülg – kevadel hakkas firma lendama lisaks Frankfurdiile ka Münchenisse, kust saab mugavalt ja üsna mõistliku hinnaga edasi pea kuhu tahes.

Terminal on üles ehitatud väga kavalalt – kõik väravad asuvad ühel

ligi kilomeetrisel joonel, millega paralleelselt kulgevad poed, neid läbimata väravasse ei pääsegi. Teel võib aga tasutagi rõõmu leida – iga teise värava juurest saad krabada ajalehe ja teedkohvi, tervitustega ikka Lufthansalt, kellele kuulub üsna tavapäratult 40% terminali operaatorfirmast.

Teise terminali järgmine innovatsioon on värava H32 juures asuv NapCab. Müncheni Tehnikaülikooli ja hulga erafirmade koostöös valminud auhinnatud projekt kujutab endast ulmefilmiga sarnanevat magamiskapslit. Mitte sellist jaapani stiilis morgisahtlit, vaid laua, teleka ja WiFiga putkakest. Võimalus end terminalimelust välja lülitada maksab suht hotellihinna, aga vaata üle.

Mitte just igapäevane pole lennujaamas suur vabaõhuterrass, kus raudlinde passida. Páris tasuta Müncheni omale ei pääse, küll saab seda pidudekski üürida. Kindlasti on maailmas isikuid, kes soovivad oma pulmapidu just lennujaamas tähistada ...

Lisaks leiab terminalist 2 Saksa edukaima vutiklubi Bayern Müncheni koduväljaku Allianz Arena kahekümnendiku suuruse koopia. Mini-Arena pakub lennureisijaile internetti ja uudiseid ärist, poliitikast, majandusest ja spordist, kõik tasuta.

Ärireisijatele on terminalis 2 mitu erisalongi, üks, uuem neist, on lihtsalt 700-ruutmeetrine ooteruum paljude toolide ja napi hubasusega, teine tillem kiiremaks läbihüppamiseks ja siis kõige peenem, mis on võrreldav ... noh, tsiviilelust polegi seda millegagi võrrelda.

Rahu ja vaikus, nähtamatu teenindus, väike viisakas restoran, töökabiinid, sigariruum, passikontroll, baaris 43 sorti armanjakki, Porschedega transfeerid, pikutamistoad ja kõik muu, mida igaükselt luksusliku teeninduse juurde mõelda võib. Väikest musta vannipardikest ehk sinna kontseptsiooni ei kujutanuks, aga küllap leidub sellelegi oma gootist austaja. Vannituba tervikuna pärineb justkui luksushotellist ja laseb

täiesti unustada, et asud lennujaamas.

Armas on veel eraldi terminalike itaallastele – asub ju muidu lame (olümpiaala künkad on puha kunstlikud) München páris lõunas kohe Alpide veeres ja liiklus Itaalia vahet piisavalt tihe, et üks nurgake naabritele söögikohtade, ajalehtede ja keele abil kodusemaks kohandada.

Õlut tehakse isegi lennujaamas

Edasi õue. Sellel lennujaamal on oma “linnaväljak”! Tavapärase hiiglaslike autoreklaamide ja kohustusliku märburksi juures pole see katusealune atrium ometigi tavaline anonüümne õhuvaksali puhvetirodu, vaid pea omette linn, kuhu leiavad tee ka kohalikud, näiteks jõululaadale ja rannavollet, polomängu või spordiülekandeid vaatama.

Oleks mõeldamatu, kui sealt puuduks õlleaed, ja väidetavalt ainsa lennujaamana maailmas majutab München oma pruulikoda. Hinnad polegi kusjuures absurdsed: pooleliitrise kohapeal tehtud Airbräu saab normaalse 2,3 euro eest. Ja muidugi neid valgeid vorste, mida võib vabalt süüa ka pärast kella 11, mida teile ka ei räägita.

Aitab nüüd lennujaamast. Iga 10

minuti tagant saab sealt rongiga linna, sõit võtab 40 minutit, ehk jõuab ka neljatunnise ooteaja jooksul muudki näha.

Barokist hüpermodernini

Maa peale võiksid ronida ehk Sendlinger Tor'i peatuses, mis on linna lõunavärvaks, aga vaid värvavad sealt leiabki – müüre hakati juba 18. sajandi lõpus maha kiskuma. München tervikuna on hullumeelselt kirev, kõrgbarokist eelmise sajandi teise poole õudusteni, aga eks on ju sarnased pooled Kesk-Euroopa tigea ajaloo keskustest. Nii et vähegi silmad lahti kõndides peatub samm iga kolmanda maja juures mõttega “Oota, kustkohast see nüüd tuli?”.

Lõunavärvast raeplatši poole samudes märkad majaderivis vasemal võrratut rokokooostiilis kirikut, mis on nii kitsuke, nagu oleks kõhu sisse tõmmanud ja hinge kinni hoides end veidi häbelikult naabrite vahele litsunud. Ja nii oligi, kuna eelnevate ehitiste vahel haigutas tervelt seitse meetrit kasutat tühjust ja just kirik sealt puudu oligi!

Tšehhi pühaku Jan Nepomucký (St. Johann Nepomuk) nime kandev pühakoda on rohkem tuntud selle 1740ndatel rajanud vendade Asamite järgi, kes pidid oma erakiriku hiljem paraku avalikkusele avama. Praegugi eriti sisse ei pääse, aga kulda-karda saab trellide vahelt kenasti uudistada.

Kolmanda riigi armid

Järgmine märkimisväärne pühakoda on uus, mõne aasta eest avatud Ohel Jakobi sünnikoht – sama moodne kui Tallinna oma Karu tänaval, aga uskmatu sinna sisse ei pääse.

Varem oli Münchenil veidi teistsugune peasünnikoht, aga kui üks kunagine paljulubav akvarellikunstnik sellest 30ndate lõpus mööda sattus jalutama, palus ta tungivalt säherdune viga esimesel võimalusel kõrvaldada ja maha see tõmmatigi.

Herr Hitler on Müncheni arhitektuuri veelgi kõvasti mõjutanud, Königsplatzil seisab siiani füüreri hea sõbra, kuigi arhitektina seni üsna tundmatu Paul Troosti (Speeri eelkäija) looming, mida juba 1934. aastal surnud arhitekt jõudis siiski laia kaarega külvata. Oli ju München natsipartei vaimne keskus. Nüüd leiab natsimajadest kunstigaleriid ja muusikakoolid.

Enne kui ühe sellise galerii taha Inglise Aia õllekatesse upute, otsige üles kohe tee ääres silla all olev surfilaager. Oo jaa – keset linnaparki lookleva jõe kunstlik laine pakub rangetele keelustiltele vaatamata pideva võimaluse surfareid vahtida. Viimane on igati tore ajaviide, aga mõni sportlane on seal ka jäägitult kaduma jäänud.

Tagasi majade juurde. Kohalik kunstiajaloolasest giid vastab küsimusele, palju üldse vanast Münchenist alles on, nukralt, et ikka väga vähe – linna tabas sõja-aastate jooksul üle 70 õhurünnaku. Taastamise esitsas olid omal ajal muide kirikud, sest linna rahvas oli tõsiselt katoliiklik.

Nii on näiteks kõrge, järjekordse liikuvate kujukeste ja kellamänguga raekoda (ajab ilgelt närvi sees töötavaid inimesi) tegelikult uus raekoda ja see, mis vanast järel, seisab platsi servas, väheütlevalt hallina.

Tähelepanelikum külastaja taipab ehk pärida, kuidas sattus kunagisele olümpiaalale üks pilvelõhkuja ja kus teised sellised on? Vaat ei olegi neid, kuna juba telekomifirma O2 kontorihoone Uptown avamis aastal haaras rahvas hääletussedelid ja pani paika, et katedraalist kõrgemaid hooneid München ei vaja. Diskussioonid siiski jätkuvad ja keeld võib tulevikus kaduda.

Äkki vahele ka õllest? Korralikele turistidele on kohustuslik Hofbräuhaus am Platzl, kunagine kuninglik pruulikoda, siis Hitleri mitme olulise kõne ja poliitikavisaandite inspiratsioon ja lava ning siiani kõige suurem ja rahvarikkam õllesaal, mida pole siiani miskipärast erakättesegi antud.

Kohti Hofbräuhausis kinni panna ei saa ja kuigi mitmele tegelasele on siltide põhjal pühendatud oma laud, on need tegelased enamasti surnud. Ka elavatele taatidele seisavad riulis luku taga aga oma kannud – vaatamisväärsus omaette.

Muidu toimib Saksa kõrtsudes mõnus süsteem, mis eestlasele ehk veidi võõras – istud, kuhu saad, ehk kellegi teise lauda, mis on täiesti okei. Kui õlu ja vorstid ei huvita, tuleb Hofbräuhausist vähemasti läbi jalutada, silte uurida, elavat nahkpüksimuusikat kuulata ja kui seegi ei huvita, asub üle tänava moodsam Hard Rock Cafe ...

Sõge söögikoht

Söögikohtadest olgu mainitud vaid üks iseäranis ehe, mida pole imekombel turistidki hõivanud, kuigi võiks – tegu on Müncheni vanima, 1440. aastast pärineva *gaststätte*ga Hundskugel. Ilmselt on Hackenstrassel asuv koht lihtsalt liiga väike ja käiguteedest pisut eemal.

Ei, sinu mõistusega on kõik korras, jõulutuled ja vanikud ripuvadki fassaadil aasta ringi. Veel rajumaks läheb sees: kuningate ja talumeeste fotod kõrvu ikoonide ja pühakutega, Kristus ristil ja tema kõrval pool bambikese sarvilist kolpa, kunstlilled ja antiiksed tinanõud, akvaarium kaladega. Aga miskipärast see tsirkus ei häiri.

estravel

Rendi villa ja ole oma puhkuse peremees!

24 h reisiabi 626 6266
estravel@estravel.ee
www.estravel.ee

Eesti suvi hakkab lõppema, kuid ära muretse – lõuna pool jätkub päikest veel kaua. Rendi nüüd mõnus puhkusevilla ja tee oma suvi pikemaks!

- **Suvemaja Sitsiilias** (kuuele)
Hind ühele inimesele alates **152 kr/öö**
- **Suvemaja Itaalias** (Toscanas, kolmele)
Hind ühele inimesele alates **250 kr/öö**
- **Villa Kreetas** (neljale)
Hind ühele inimesele alates **360 kr/öö**
- **Villa Lõuna-Hispaanias** (kuuele)
Hind ühele inimesele alates **200 kr/öö**
- **Villa Prantsusmaal** (Provence'is, neljale)
Hind ühele inimesele alates **230 kr/öö**

Vaata rohkem infot pakkumiste kohta Estraveli kodulehelt.
Hinnad on välja toodud ühe inimese kohta vastavalt majade kogumahutavusele.
Minimaalne rendiperiood on 1 nädal (7 ööd) laupäevast laupäevani.

Restoranis jalutab rahulikult ringi üks peni, ja mitte perenaise bolonka, vaid korralik karjakoer. Täiuslik on ka personal – veidi nurjatute naljadega tusedam taat, saksalikult ümmargune erkroosade juustega perenaine ning noor ilus teenindajapiiga.

Külmal esmaspäeval aprilliõhtul kell 7 on trahter puupüsti täis ja kõik ülejäänud on kohalikud! Elu käib taas nii sõbralikult, et kuueses lauas istub kaks eri seltskonda, üks ootab oma laua vabanemist. Kui vahepeal tundub, et maa väriseb või sõda lahti, vaata üle öla – müra teeb puidust liftike, mis toob ülalt köögist alla kõik need Baieri hõrgutised.

Kavatsedes ise vaaritada või tahtes midagi ühes osta, tuleb minna keset linna asuvale suurele turule.

Oi jeebus, mis pilt seal avaneb. Eestis juba sagenevate, ent siiski kärbakate Ungari paprikate ja Hollandi tomatite vallutatud turgude kõrval on Viktualienmarkt parem kui taevasseminek! Ehk vaid õõvastavaid toa- ja aiakaunistusi võiks vähem olla, aga pole toidust, mida sealt ei leia. Kõige keskel kõrgub kümnete embleemidega meiapuu – Saksamaalgi levinud maamärk.

Turu taga keeb üks linna paljudest õlleaadest, kuhu võib tulla täiesti oma toidumoonaga. Vaid linastatud laudade äärde istudes pead kohapealt süüa tellima.

Turu kõrval on teine tähtis peatus maailma üks ägedamaid delikatessipoode, 17. sajandil alustanud Dallmayr Deli Dienerstrassel. Paljudele kohvireklaamide järgi tuntud kaubamärgi taga seisab pirakas võlvlagedega kauplus, kust leida 6000 toote ringis, küüslaugust 850-eurose armanjakipudelini, ning 120-kohaline restoran. Gurmaanid võiksid igatahes arvestada, et paariks järgmiseks tunniks ei tasu midagi muud kavva plaanida. Dallmayri filiaalikese bistrooga leiab ka lennujaamast.

Muuseume kõigile

München ehitab, ka raskel ajal, ja mitte üksnes ajalikke hooneid, vaid ülikoole ja muuseumegi. Ehkki linnas kubiseb kõikvõimalikule (kartulist juutideni) pühendatud muuseumi-

dest, avati näiteks alles mullu esimene korralik kaasaegse kunsti muuseum Brandhorst: Warholilt suisa sada tööd, Cy Twombly, Alex Katz, Basquiat, Hirst – kõik on seal olemas. Kollektsoon kuulub Henkeli korporatsiooni pärijajale, linn pidi vaid maja ehitama.

Rajamisel peaks olema uus natsiajaloomuuseum, ja Lenbachhausi muuseumi laiendustööd on usaldatud Sir Fosteri kuldsetesse kättesse.

Imelikul kombel on ollemuuseum Münchenis vaid üks – ühel kõrvateel 1327. aastast pärinevas majas asuv Õlle ja Oktoberfesti muuseum, mis avati ka vaid viie aasta eest.

Vältimatu Oktoberfest

Festival ise tuleb tänavu väga traditsioonidekeskne, nimelt tähistab üritus kahesajandat aastapäeva (toimub küll 177. korda, kuna vahelt hammustasid koolera ja sõjad). Aukohale tõusevad seekord kirbutsirkus ja hobuste võiduajamine, millest kõik omal ajal algas – hilisema kuninga Ludwig I ja printsess Theresa pulmade tähistamisest.

Kuus miljonit külastajat, hotellihinnad tõusevad kordi ja linn ei pea lillegi liigutama ürituse reklaamimiseks.

Mis ta muidugi nii erineb meie Õllesummerist – nii kiitus kui kriitika on üsna samalaadsed – märksõnadeks festivali ilmakuulsus kui noored “õllelaibad”, kelle turgutamiseks on rakkes sadakond vabatahtlikku meedikut. Huvitav on ehk fakt, et Oktoberfestil tohib müüa vaid Müncheneri õlut, mistõttu kohtab vabrikuid lausa keset linna.

Festivali kaubamärgid, kuni 12 kannu korraga ära kandvad teenindajad töötavad muide nagu lehepoisid – nii-öelda ostavad õlle enne välja ja kopikas kukub iga liitri pealt. Vaid osas telkides olla päris palgalised ettekandjad.

Kuninglikkuse armastajad tahavad kõigi Müncheneri paleede seast ilmselt läbi astuda linna serval asuvast Nymphenburgist, kuhu saab nii trammiga kui mööda kanali äärt kõmpides.

Baierimaa valitsejate baroksel suvilal on tolele ajale küllap omane, aga täna veidi pikantne eellugu. Nimelt pandi

Mida Sa õigupoolest
Audilt ootad?

Väikest autot?!

Audi A1 on *premium*-segmendis täiesti uudse lähenemisega moderne, sportlik ja seisusekohaselt ökonoomne väikeauto, milles on ühendatud nelja-rõnga kaubamärgi kõik vöörused. Tere tulemast proovisõidule. www.audi.ee/a1

Audi A1 1.4 TFSI S tronic (90 kW / 122 hj): keskmine kütusekulu: 5,2 l/100 km; keskmine CO₂-emissioon: 119 g/km
Audi A1 1.6 TDI (77 kW / 105 hj): keskmine kütusekulu: 3,9 l/100 km; keskmine CO₂-emissioon: 103 g/km

Uus Audi A1 -
Sinu järgmine suur unistus.

Audi Vorsprung durch Technik

kord 17. sajandi keskpaigas teismeliste-na paari Baieri prints Ferdinand Maria ja Toscana printsess Henriette. Noored kohtusid kusjuures alles kaks aastat hiljem, ikka veel alaealistena, kui preili üle Alpide hobusel kohale jõudis. Ja pettus pisut, aga töö on töö – vahepeal valitsejaks saanud mees vajas pärijat.

Viimase tulekuks kulus kauem kui loomaia-pandadel, kõigi meelehärmiuks tervelt kaheksa aastat, misjärel täitis kuningas ka vahepeal antud vande rajada poja sünni puhul uus kirik – kollane Theatine püüab siiani.

Proua sai üksiti veel möllamiseks paarsada aakrit maad ja itaallasest arhitekti ja nii hakkaski valmima Nymphenburg (ning jõuline Itaalia baroki import). Järgnevatel aastakümnetel jätkus lossikompleksi pidev laiendamine

ja kuigi palju on kadunud (purskkaevud valati sõja ajal ikka kuulideks jne), tutvustab Nymphenburg siiani kõvasti kunsti võrratust portselanist uhke tollakolleksiooni ja maalidena.

Iselaadi maaligalerii

Palees ripub muuhulgas kunstilembese Ludwig I 19. sajandi keskel kureeritud portreedekogu, mis kannab ideed, et ka lihtsad naised on ilusad. Sekka on sattunud peenemaidki daame ja mõni leidis kuninga silmis modellirohliga kaasneva tänapäevasemagi tähelepanu. Kes armastab või vihkab sõgedat kuningat Ludwig II-t, võib vastava emotsiooniga vaadata härra lapsepõlvvoodit.

Palees ja kõrvalhoonetes leiab teadmist vähemalt pooleks päevaks, kuigi sageli tuleb hinge- ja jalaruumi eest

võidelda tulpinud laste, bussitöite itaallaste, suusatama tulnud venelaste või palavuse eest põgenevate araablastega.

Kunagi kuningriik olnud Baierimaa igal juhul jumaldas oma valitsejaid ja on (juba 1918. aastast langenud) monarhia üle siiani uhke, ehkki praegune kirjade järgi valitseja hertsog Franz ei oma suurt midagi peale tiitlite ja kunstiarbastuse ja saab vaid elada Nymphenburgi ühes nurgas.

Mootorite maailm

Lõpetuseks paarisajandine hüpe ja kuhu mujale, kui piirkonna masinatööstuse au ja uhkuse Bayerische Motoren Werke juurde. Olümpiaala läheduses firma peakorteri ja ühe tehase kõrval 2007. aastal avatud BMW Welt on ühtaegu muuseum ja tehnohariduskeskus, fookusega udupeene uute autode kättesaamise kohana. See viimane on rituaal, millest ei pääse ilmselt ka autoheterod ja tseremooniat saab igäüks eemalt silmitseda.

Riitus käib nii, et kusagil üleval sohvadel vormistatakse paberid ja siis laskutakse käänduvast trepist väärika pidulikkusega alla. Tundes oma uue omaniku lähenemist, muutub spetsiaalusel seisev auto justkui sabaliputavaks kutsikaks – peale lüüakse prožektorid, auto hakkab keerlema ja tulesid vilgutama. Kingituste puhuks seotakse masina ümber veel hiiglaslik šleif.

Müüja poolt tehakse igast asendist uute sõpradega ja kogu vahmiiliga pilte, tavatu pole pisarate valaminegi – nagu peresünnitus. Ja nii iga paari minuti tagant! Masu või asi. Autoga tutvumise lõpetanud, teeb uus omanik sellega veel auringi ja sõidab alla, majast välja, proosalisse reaalsusse – seal ootab tankla.

Selle tarbimiskultuuri sakramendi kõrval on ülejäänud BMW-maailm aga igati noobel. Lisaks müügisolevatele auto- ja tsiklimudelitele omandab kõvasti tarkust selle kohta, mis asub “kapoti all”. Näiteks saab 7-13aastastele lastele mõeldud Junior Campuses õppida kõike liikumisest, materjalidest, energiast – just selline peaks üks füüsikatund väl-

ja nägema! Väikeses klassiruumis meisterdatakse ise oma esimene auto; kõik töötod ning laborid on üles ehitatud muidugi interaktiivsusele ja mängulisusele. Ei jäta külmaks emasidki, isadest rääkimata, kui kaasaegsete peremudelite juures nii öelda tohib.

Kaks korda päevas täidab kogu hoonne magus tsiklisuits, sest toimub väike endurosõu – mööda hiiglaslikku poodi kütab ringi üks krossiratas, treppidest üles-alla, paarutades platsidel ja vingaaltades sirgematel käiguteedel. Omal kohal on ka temaatilise valikuga vidina- ja raamatupood, kohvikud ja näitused ning tasuta jatsukontserdid “silindris”. Kes bemmimaailma ei viitsi minna, saab veidi vagurama elamuse kätte korralikust Müncheneri tehnika-muuseumist.

Sügis Münchenis

- Kuni 17.10** Baieri Rahvusmuuseumis elevantiluu näitus
- Kuni 31.10** Müncheneri linnamuuseumis Oktoberfesti ajalugu
- 10.–12.09** kunstinädalavahetus 60 galeriis
- 11.–12.09** tänavafestival Ludwigi ja Leopoldi bulvaril
- 16.10** Muuseumiöö, 90 muuseumit
- 28.10–31.01** Villa Stuck'is juugendinäitus
- 10.10.** Müncheneri maraton
- 22.10–6.11** kaasaegse tantsu festival
- 23.10–26.10** Müncheneri teaduspäevad
- 25.11** avatakse jõuluturud ja talvefestival
- 2.12–20.02** moodsa kunsti Pinakoteegis uue tele- ja filmikooli puhul 21. sajandi dokfilmide näitus

2018 üks kolmest kandidaadist taliolümpia korraldamiseks
www.muenchen.de

TEEME OMADELE VÄLJA!

Vaheta oma paketti ja
helista **vaid 0.59/minut!**

Septembri
lõpuni
TASUTA!

UUS!

**HINNA-
LIIDER
129**

TELE2

-37%

**NOKIA
C5**

Kampaaniahind 1890.-
Täishind 2990.-

3G, 3.15 MP kaamera,
GPS, MP3-pleier

NOKIA
Connecting People

TELE2

Vapustav kitsus, aga oi kui ohtlik

Tekst ja pildid **PRIIT PULLERITS**

Antiloobi kanjon (Antelope Canyon) Edela-Ameerikas navaho indiaanlaste maal on ilmselt kauneim kogu maailmas. Milline õnn, et inimmassid toda paika veel üle pole ujutanud. Aga üleujutused – need on muinasjutukanjonis tapvad.

Navaho indiaanlased kutsuvad Antiloobi kanjoniit Hasdestwazi, mis tähendab spiraalseid kivikaari.

Pikimaid terasredeleid Antiloobi kanjonis. Vasakul on selle kõrval näha uuristused, kuhu sai jalgu toetada siis, kui redelit veel polnud.

Vene keel kõlas seal hirmus võõralt. See oli ju navaho indiaanlaste maa – punane liivakivipinnas vähese kidura taimestikuga. Isegi kivisöel töötav elektriijaam, mille kolm rohkem kui 230 meetri kõrgust korstnat oma tossuga looduskaunist pilti risustavad, kannab navahote nime.

Ja siis järsku – vene keel. Tüdruk, välimuse järgi otsustades põhikooli lõpuklassist, ütles minule viidates poisile, kes ilmselt oli tema vend: “Bednõi paren.” See tähendab: vaene noormees.

Mul ei tulnud kaua mõistatada, mis minu aadressil sellise kommentaari põhjustas. Asi oli kolmjalas, millele olin kinnitanud fotoaparaadi.

Tõsi see oli, et kolmjalaga polnud seal kitsuses, kus vene poissi-tüdrukut trehvasin, kerge liikuda.

Sellekipoollest, olles hetke endamisi aru pidanud, kas tüdruku sõnadele reageerida või säästa teda piinlikkusest, mis tabab küllap igäühte, kes võõral maal kõva häälega rääkides arvab, et ega teised temast aru saa, ot-

sustasin küsida: “A potšemu bednõi?” Ehk: mispärast vaene?

Uups! Jahmatusest naeru kihistades tõstis tüdruk käe suu ette ja varjus kähku nurga taha. Seal leidis kohti küllaga, kuhu peituda.

Tegelikult võinuks ma tüdrukut ja tema venda vastu nõökida, et hoopis ise olete vaesed. Ja kui nad oleks sõandanud mult küsida, miks, oleksin neile seletanud: “Vaadake, lapsed, te olete tulnud kaugelt Venemaalt uudistama Ameerika kõige imelisemat kanjoniit. Kas te siis tõesti ei ole eelnevalt niigi palju järele uurinud, et seal saab korralikku pilti teha üksnes siis, kui kasutate pikka säriaega, milleks on ilmingimata vaja kolmjalga? Oh teid vaesekesi küll.”

Fotograafi unelmad

Nõus: see võinuks kõlada ülbitsemisena. Aga ei ole seda. Sest Antiloobi kanjon Edela-Ameerikas Arizona osariigi põhjapiiril ei lase end keeruliste valgusolude tõttu kaamerat käes hoides normaalselt jäädvustada. Automaatre-

žiimi kasutades on tulemuseks sellised fotod, mida teistele näidates ei õnnestu ka parima veenmisoskuse juures neile kinnitada, et olete käinud muinasjutuliste värvide ja kontuuridega paigas.

Muinasjutulisus pole liialdus. Antiloobi kanjon on iga loodushuvilise piltniku unelmate paik.

Kauge kant

Õnneks pole enamik fotograafiahuvilisi seda veel avastanud. Ka turismikaartidel eksisteerib see mittemidagi-ütleva punktina, kui sedagi. Või peavad paljud sinna seiklemist liiga kulukaks ja aeganõudvaks. Vähem kui 7000 elanikuga Page'i linnake, mille külje alla Antiloobi kanjon jääb, asub sisuliselt keset eimidagit – ligi päevapikkuse autosõidu kaugusel Las Vegasest või Phoenixist.

Just soov näha ja jäädvustada Antiloobi kanjoniit oli põhjus, miks ostsin enne viimast Ameerika-reisi Olympuse peegelkaamera, Manfrotto kolmjala ning käisin Jaanus Järva loodusfotograafia kursusel. Kui õhtul Page'i

Avaramad liivase-kivise põhjaga kambriid vahelduvad kanjonis kitsamate kohtadega, kust tuleb külg ees läbi minna.

vanas Red Rocki motellis (55 dollarit neljale inimesele mõeldud kahe toaga numbri eest) juhatajale mainisin, kuhu hommikul perega minna kavatsen, kiitis ta innustunult, et see on vaieldamatult kauneim paik nende kandis.

Aga hoiatas ka, et hind võib olla päris soolane.

Kaks kanjonit

Seetõttu tasub otsustada, kas minna vaatama ülemist või alumist Antiloobi kanjonit. Need asuvad eri indiaaniperele kuuluval maal. Valisin alumise, perekond Youngi maale jääva kanjoni,

mida kutsutakse seinte eriti kaarjate vormide tõttu Corkscrew'ks ehk Korgitseriks. Ent mis peamine: erinevalt ülemisest, perekond Begay maal asuvast kanjonist, tohib Korgitseris liikuda omapäi, ilma giidita. Begayd aga sõidutavad külalised suurte veoautode kastis 5 km mööda kuivanud jõesängi ülesvoolu, kus nood siis suures grupis kitsasse kanjonisse poevad ning kahtlemata üksteist pildistamisel muudkui segavad.

Tagatipuks on alumine kanjon kuri-kuulsam, seal kuraditosin aastat tagasi juhtunud traagilise õnnetuse tõttu.

Ronige pilusse!

Hommikul ärkasin juba kella seitsme ajal, et esimeste hulgas Antiloobi alumisse kanjonisse jõuda. Selle liivatolmuse parkimisplatsi kõrval tervitas puidust varjualuses meie neljast seltskonda pruunika nahaga pontsakas navaho noormees. Ta oli hirmus unise olemisega. Neli korda 26 dollarit, seega 104 dollarit teatas ta pääsmete hinnaks. Siis märkas, et mul on käe otsas kolmjalg, ja ulatas kaelakaardi. Mis selle kaardi mõte oli, jäi paraku selgusetuks.

Lisaks meie Jeep Commanderi maasturile seisis parklas veel vaid üks auto. Uurisin navaho noormehelt, kui palju siin turiste käib. Eile käis 250, pakkus ta, nendest umbes sada olid sakslased. Jaapanlasi pidi ka palju käima, lausus ta, hiljuti koguni nelja bussiga. "See sakib," lisas ta. Siis osutas vasaku käega lääne suunas ja ütles, et astuge paar-kümmend meetrit edasi, seal näete maa sees pilu ja sinna mingegi.

Tüdruku avastus

Tõepoolest, ega Antiloobi kanjon ole palja silmaga lihtsalt leitav. Selle oli avastanud juhuslikult alles 1931. aastal 12aastane navaho tüdruk Sue Tsosie, kes ajas lähedalasuvalt kõrgendikult lambakarja itta Kaibeto küla poole. Page'i linna polnud tollal veel ollagi. See hakkas tekkima veerand sajandit hiljem, kui Colorado jõel algas 216 meetri kõrguse ja ligi poole kilomeetri laiuse Gleni kanjoni tammi ehitus. Nüüd on tammi taha moodustunud erkpunaste liivakivikõrgendike vahele Powelli järv, USA suuruselt teine kunstlik veekogu.

Antiloobi alumise kanjoni sissepääsu kõrval seisab kivist alusel mälestusplaat, mis on pühendatud neile üheteistkümmenele inimesele (neist seitse olid prantslased), kes hukkusid 1997. aasta augustis ootamatus üleujutuses.

Arizona-Utah' piiril sajab aastas vaevalt 20 cm vihma. Aga ka lühiajalise ja kauge saju muudab eluohtlikuks see, et vesi valgub kiiresti kanjonitesse kokku ning kogub allavoolu tormates

PARIMAD REISIFOTOD PARIMA OBJEKTIVIGA!

Pole tähtis, milline on su kaamera – on selleks Canon, Nikon või mõni kolmas – Tamroni suurepäraseid reisiobjektive sobivad neile kõigile! Tamroni **Ultra-suum** objektiiiv pakub sulle võimalust pildistada ühe objektiiiviga portreed, kauneid lainurk maastikuvõtteid või hoopis makro lähipildi.

Tamron – kõik Sinu täiuslikeks reisifotodeks!

Järelmaks: **466.-**
(24 kuud, kokku 11184.-)

8999.-

EISA auhind: aasta parim reisiobjektiiiv!

Tamron AF 18-270mm F3,5-6,3 DI II VC Ultra-suum objektiiiv

Uskumatu 18-270mm suumivahemik pakub sulle kõike, mida üks pildistaja võiks tahta.

15-kordse suumiga objektiiivile lisab erilise väärtuse VC-värinastabilisaator!

* Objektiiiv pole mõeldud 35mm filmi- ega suure sensoriga kaameratele. Objektiiiv sobib ideaalselt kuni 24x16mm suuruse sensoriga digikaameratele.

15x rekordsuum!

Järelmaks: **726.-**
(24 kuud, kokku 17424.-)

13999.-

Canon EOS 1000D kaamera +

Tamron AF 18-270mm F3,5-6,3 DI II VC

Järelmaks: **1037.-**
(24 kuud, kokku 24888.-)

19999.-

Canon EOS 550D kaamera +

Tamron AF 18-270mm F3,5-6,3 DI II VC

Järelmaks: **871.-**
(24 kuud, kokku 20904.-)

16799.-

Nikon D5000 kaamera +

Tamron AF 18-270mm F3,5-6,3 DI II VC

Järelmaks: **570.-**
(24 kuud, kokku 13680.-)

10999.-

Pentax K-x kaamera +

Tamron AF 18-200mm F3,5-6,3 Di II

Uuri lisa Photopointi veebipoest: www.photopoint.ee

Küsi müüjatelt ka alati soodsaid **0%** sissemaksega järelmaksutingimusi!

PHOTOPPOINT
ÜLEMISTE KESKUS

Tallinn, Suur-Sõjamäe 4
E-P 10-21 Tel: 603 4726

PHOTOPPOINT
ROCCA AL MARE

Tallinn, Paldiski mnt 102
E-P 10-21 Tel: 6659277

PHOTOPPOINT
PÄRNU MNT

Tallinn, Pärnu mnt 139
E-R 10-20, L 10-18 Tel: 655 0651

PHOTOPPOINT
LÕUNAKESKUS

Tartu, Ringtee 75
E-P 10-21 Tel: 731 5626

PHOTOPPOINT
TARTU KAUBAMAJA

Tartu, Riia 1
E-L 9-21, P 10-19 Tel: 731 4828

PHOTOPPOINT
EEDEN

Tartu, Kalda tee 1c
E-P 9-21 Tel: 742 7868

PHOTOPPOINT
ASTRI

Narva, Tallinna mnt 41
E-L 10-20, P 10-18 Tel: 356 7550

Kas teile ei tundu, nagu oleks see suur kõrv, mis kanjoni seinast välja ulatub?

päikese asukohast päeva jooksul ühes ja samas kohas erinevalt, mistõttu hommikune vaatepilt on kanjonis hoopis teistsugune kui päeval või õhtul.

Iga piltniku lausa kohustuslikuks ülesandeks ongi jäädvustada ülalt langevat valgusvihku. Selle püüdmi-seks on oma trikk: tuleb visata kanjoni põhjast pihuga liiva õhku, oodata, kuni suuremad osakesed maha kukuvad, ning siis peenem tolm, mis valguse efektselt mõneks sekundiks esile toob, õigesti ajastatud võttega kinni püüda.

Kümmekonna katsetuse järel ilmnes, et see ei olegi nii lihtne ülesanne. Unelmate kaader, millega rahule võiks jääda, jäigi saamata. See võiks olla küllaltki piisav põhjus, et kunagi Antiloobi kanjonisse veel kord minna.

Sihtkoht teadjatele

Mõni päev hiljem kohtasin keset Kanjonimaa looduskaitseseala (Canyonlands National Park) üksildust keskealist inglise abielupaari. Oi, kui ilus siin on, kiitsid nad. Küsisin, kuhu nad edasi lähevad. Page'i suunas, vastas mees. Pärisin, kas nad Antiloobi kanjoni teavad.

Ei, pole kuulnudki, tuli vastuseks. Te peate sinna kindlasti minema, ütlesin varjamatu õhinaga – siis alles näete, mis on tõeliselt ilus.

Ometi jäi mulje, et nad ei võtnud mu soovitusi kuigi tõsiselt. Aga ma ei saa neid selles süüdistada. Sest sõnadest jääb tõesti puudu, kui püüda Antiloobi kanjoni ilu kirjeldada. Seda peab ise nägema.

Vaesekesed, kui nad selle nägemata jätsid.

purustava jõu. Just nii juhtuski kuradi-tosin aastat tagasi, kui 11 km kaugusel maha sadanud vihmahoog oli Anti-loobi kanjonisse jõudes muutunud kolme meetri kõrguseks pruuniks veeseinaks, mis rebis endaga kaasa nii puud kui kive.

Kaheteistkümnest sel ajal kanjonis viibinud inimesest õnnestus imekombel pääseda vaid 28-aastaselt ameerikalasel, kes üritas end vetemõllus selja peal hoida ning jalad ees, vooluga kaasa liikuda. Kui vesi mehe lõpuks ühele kivirinnatisele heitis, oli ta teadvu- seta, üleni marraskil ja kaotanud kõik riided. Hiljem õnnestus otsijail leida Powelli järvest kaheksa surnu- keha. Ühe uppunu uhtis vesi haru- kanjonisse. Kaks inimest jäid jäljetult kadunuks.

Valgusvihu trikk

Pärast toda tragöödiat oli alumine kanjon aasta otsa huvilistele suletud. Selle aja jooksul asendasid navahod vete minemapühitud puitredelid sein- te külge kinnitatud terasredelitega. Need teevad ka kanjonisse laskumise tunduvalt lihtsamaks.

Antiloobi alumine kanjon on pikk kõigest veidi üle 400 meetri, aga mul kulus seal üle kahe tunni. Kohati on läbipääs nii kitsas, et pole õieti jalga- gi kusagile toetada. Siis satud jällegi mõnda suuremasse kambrisse, kus võiks lausa väikse koosoleku maha pidada. 25-30 meetri kõrgused seinad on üleval teineteisele kohati nii lähes- tikku, et arvatavasti võiks vupsti! üle kanjoni hüpata. Ühtlasi murduvad ja peegelduvad valguskiired olenevalt

Selleks, et püüda kaadrisse valgusvihk, on vaja visata õhku liivatolmu ja kasutada pikka säriaega. See pilt pole autori tehtud, tal tuleb proovida uuesti.

PINGI- NAABRIST PAREM

Eesti kõige šefimad
kotid on saabunud
Sportlandi!

Tule vali parim välja ja ole
pinginaabrist tegijam!

Anti Kõlu | JK Nõmme Kalju

PÜSIKLIENDILE
349.-
Nike seljakott
TAVAHIND: 399.-

PÜSIKLIENDILE
399.-
Nike seljakott
TAVAHIND: 499.-

PÜSIKLIENDILE
399.-
Nike seljakott
TAVAHIND: 499.-

PÜSIKLIENDILE
549.-
Nike seljakott
TAVAHIND: 599.-

PÜSIKLIENDILE
549.-
Nike seljakott
TAVAHIND: 699.-

PÜSIKLIENDILE
599.-
O'Neill seljakott
TAVAHIND: 799.-

PÜSIKLIENDILE
599.-
O'Neill seljakott
TAVAHIND: 799.-

PÜSIKLIENDILE
599.-
O'Neill seljakott
TAVAHIND: 799.-

PÜSIKLIENDILE
649.-
Nike seljakott
TAVAHIND: 799.-

Paljude O'Neill seljakottidega kaasas vinge taskulamp!

SPORTLAND

Tekst ja pildid **ANDRUS ALBER**

Cabo Verde

nagu parim Eesti suvepäev

Nii võtab Andrus Alber ühte lausesse põhjuse, miks Cabo Verde ehk Roheneemesaared on põhjamaalastele ideaalne puhkusekoht. Mõistlik temperatuur, imelised liivarannad, suursugune ookean, lõunamaa eksootika – mis sa hing veel ihaldad.

Kui hakkasime oma neljaliikmelise perega arutlema, kuhu talvel puhkama minna, oli esmapilgul valida 10 või rohkem lennutundi Kariibi mere saartele, Aasiasse ja mujale üsna kaugele päikese ja tõeliselt sooja ookeani juurde või “otse ja omadega” Egiptusse või Kanaari saartele, kus võinuks jaanuaris olla aga üsna jahe. Internetis surfates sattusime aga korduvalt Cabo Verde peale.

Kuna meie peres on juba ammu au sees Cesaria Evora muusika, oli see koht justkui juba kodune, aga samas piisavalt salapärane – eriti kui öelda tuttavatele, et perekondlikuks reisisihiks on Aafrika läänerannikust 500 kilomeetri kaugusel asuvad 10 saart.

Meie reisisihiks sai neist Boa Vista, mis veel mõned aastad tagasi oli turistide jaoks kõrvaline, korraliku lennuväljaga koht. 2008. aastal avas rahvusvaheline hotellikett RUI seal aga viietärnihotelli ning sellega kaasnes uue lennujaama ning üheksakilomeetrise asfalttee ehitus saare pealinna Sal Rei'sse. Hotell ise asub lennujaamast küll nappi kilomeetri kaugusel otse ookeani kaldal.

Sõbralik temperatuur

Iga Roheneeme saar on eripalgeline ja Boa Vistat peetakse randade saareks, kuna seda ümbritseb rohkem kui 50 kilomeetrit kauneid liivarandu. Kliima on eestlaste jaoks ideaalne – jaanuaris on sooja päeval 25 kraadi ringis ja ka öösel ei lange temperatuur alla 20. Päevase õues viibimise teeb aga eriti mõnusaiks pidevalt puhuv kerge tuul, mis ei

muuda rannas olekut ega ringimatkamist vastikult lämbeks ettevõtmiseks.

Loomulikult tuleb meeles pidada, et ollakse ikkagi kaugel lõunas ja päikesepiste või -põletus on kerged tulema. Eriti mõnus on aga ookean 22-23 kraadi veesoojaga ja tänu tuulele on iga päev tagatud mõnusad lained. Kohalike kiituseks peab ütleva, et kuigi meie seal oldud aja jooksul lehvib rannas pidevalt kas kollane või punane lipp, siis inimestel vette minna ei keelatud.

Tuulesaared?

Neli-viis vetelpäästjat jälgisid pidevalt rannal toimuvat, kuid näiteks Ameerika randades punalippudele tavapärasest viledega inimeste veest väljaajamist ei toimunud. Enamikule inimestest on nende elu ikkagi piisavalt armas ja loodust nad alistada ei püüa. Võimalus lainetes tundide kaupa möllata jääb aga meelde nii lastele kui täiskasvanutele.

Tuul on õnnistus ka kõigile neile, kes harrastavad surfi, lohesurfi või muid ookeani ja tuult kombineerivaid

alasisid. Sukeldujatele Cabo Verde jällegi parim koht ei ole – pidevate lainete tõttu ei saa alati paadiga rannalt välja ja kui saab, ei pruugi nähtavus olla parim. Vähemalt mitte neile, kes käinud sukeldumas Punases meres, Vahemeres või India ookeanis.

Kel aga siiski soov, saab sukeldumiseks abi paluda Sal Rei servas asuval rannal elavalt abielupaarilt. Atila ja

Rosario kolisid Brasiiliast Boa Vistale juba üle 10 aasta tagasi ning on sellest ajast pidanud väikest sukeldumiskeskust. Aja kokkuleppimiseks võib neile saata e-kirja või helistada, inglise keeles saab asjad kenasti aetud. Ja kohale jõudes ei maksa ehmuda, et keskus koosneb lihtsalt kahest merekonteinerist. Varustus on ehk pisut väsinud, aga toimib kenasti.

Minul õnnestus sukeldumise käigus näha nii kilpkonni, suuremaid ja väiksemaid krabisid (millest ühe Atila kätega õhtusöögiks kinni püüdis) kui ka lugematul hulgal moreene ja teisi eksootilisi kalu. Aga nagu öeldud, mitmekümne meetri pikkust nähtavust seal oodata ei tasu, kuid ka 10-12 meetri pealt näeb palju huvitavat.

Ei ole linnapuhkus

Saare pealinn Sal Rei asub lennujaamast ja hotellist vähem kui 10 kilomeetri kaugusel. Sinna võib mööda liivaranda jalutada, aga saab ka võtta takso. Hotelli juures on nimelt pidevalt ootel üsna uued sõidua autod, mille juhid küsivad pealinna ja tagasi sõidu eest 20 eurot. Ja linnas võite olla kaua soovite. Loomulikult on igal taksojuhil ka oma suveniirimüüjast sõber, kelle juurde ta teid pealinnas juhatab.

Pealinn kõlab kahtlemata üsna uhkelt selle pisikese paiga kohta, kus elanikke vaid mõni tuhat. Hooned on peamiselt aastakümnete eest ehitatud ja pisut väsinud paarikorruselised kivimajad, peatänav Rua des Emigrantes on vaid mõnisada meetrit pikk ja kulgeb suures osas peaväljaku ääres.

Teeservas võib sisse astuda kenasse väiksesse St. Isobeli kirikusse, tänava lõpus asub üks moodsam kirik, kuid sealt leidsime pigem isetegevuseks ja taidluseks mõeldud kooskäimiskoha, kus kolm noort tegid parasjagu laulu-proovi. Samas kõrval on väike koolimaja, kuhu hotell korraldab suurema huviga inimestele ekskursioonegi.

Saab õpilastega suhelda ja nende eluolu lähemalt kaeda.

Sarnaselt teiste vaesemate maade linnadega ei hiilga Sal Rei just puhtusega või hästi korrastatud hoonetega. Midagi dramaatiliselt räpast või ohtlikku ei maksa siiski kindlasti peljata. Ühes asjas torakas aga see linn silma – nimelt on seal väga palju koeri. Neid kohtab igal tänavanurgal, iga poe ja baari ees ja ka pea iga maja ... katusel.

Meie tüüpettekujutusele vastavaid poode linnas pole ja kauplused meetavad pigem väikseid hulgiladusid, kus suurtest kottidest sulle vajalik kogus kuivaineid ära kaalutakse või saad riiulist mõne toiduainepurgi osta. Huvitav oli aga leida ühelt kõrvaltänavalt hiinlaste peetav pood, mis oli täis kõikvõimalikku alates toiduainetest, kodukeemiast ja lõpetades riiete ning mänguasjadega ning seda kõike üsna väiksel pinnal.

Linna ookeaniäärsest servast leidsime pisikese kalaturu, aga kuna meil küpsetamiseks kohta polnud, jäi teadmata, palju need kalad maksid või mis liiki nad olid.

Ja loomulikult on olemas tänavajupp, mis keskendub turistidele mõeldud suveniiride müügle – suuremad ja väiksemad ehted, puust nikerdustega nõud ja kujukesed ning palju muud. Loomulikult on see ka koht, kus saab lahkelt hinna üle kaubelda ja kus iga müüja on valmis pakkuma “special price for you”. Arveldamiseks saab kõikjal rahulikult eurot kasutada ja kuigi olemas on ka kohalik eskuudo, siis seda turistidega ei

kasutada ja isegi kui üritate, saate vahetusraha ikka eurodes.

Rendi maastur

Kel pole soovi saart grupiviisiliselt uurida, võib 60 euro eest päevas rendida pisikese neljaveolise maasturi. Kuigi saar on vaid 30x30 kilomeetrit suur, ei maksa loota, et poole päevaga tiiru peale teete. Põhjuseks kohati pea olematu teedevõrgustik ning ainus asfalttee saarel kulgeb lennujaama ja pealinna vahel. Järgmise kategooria tee on laotud tahutud kividest, üsna kitsas ja kohati ka päris lagunenu. Igatahes üle 40-50 km/h seal sõita ei saa.

Paljudesse kohtadesse pääsemiseks tuleb aga ette võtta tee, mis on seda vaid kaardi järgi, sest tegelikkuses teed lihtsalt ei ole. Sellisel juhul saab osal lõikudel sõita suisa 20 km/h, aga kohati mitte üle viie, sest aukude ja kivi-hunnikute hulk on kiiremaks liikumi-

TEZ tour

RAHVUSVAHELINE REISKORRADAJA

Hooaja uudis
2010/11

Suusareisid alates
2.jaanuarist!

AUSTRIA

ZELL AM SEE
KAPRUN
SAALBACH
HINTERGLEMM
BAD GASTEIN
BAD HOFGASTEIN

www.teztour.ee

co-operation with **Lufthansa**

seks liiga suur. Ja ei maksa ka imestada kui mõni löik viib teid lihtsalt otse läbi suure prügila, sest muud teed pole.

Omapärased on sel saarel ka sur-nuaiad. Need suured ruudukujulised pisikesed kabeliga platsid, mida ümbritseb paari meetri kõrgune valge kivist aed, paiknevad asulatest väljas ja jagunevad paarisajaks väikeseks hauaplatsiks, millel on heal juhul väike rist, kuid paljudel polegi mingit tähist. Haudade vahel pole ühtegi puud, põõsast ega pinki. Raske öelda, kas ja kui tihti kohalikud oma kadunud sugulasi vaatamas käivad.

Meie eesmärgiks oli jõuda Santa Monica rannale, mis asub saare lõunaosas. Kes on näinud mõnd reklaami, kus pildil puutumatu valge liivaga kilomeetritepikkune rand ja kaunis ookeanivaade, see saab väga õige ettekujutuse. Tõele au andes tuleb muidugi öelda, et paar turiste ootavat suveniirmüüjat igavles ka rannal, kuid rohkem inimesi me ei kohanud.

Kohalike jutu järgi ehitatakse sellele rannale lähiaastail mitme tuhande toaga luksushotell ja privaat-sus võib kaduda. Kuna sinna jõudmine nõuab kilomeetrite viisi olematul teel sõitmist, siis eeldab plaan kõigepealt korraliku maantee ehitamist. Mine tea, ehk saabki see teoks ja muudab oluliselt 5000 elanikuga saare elu. Juba meie 750 toaga hotell on saare olulisim töö-

andja. Pea igal taksojuhul, poemüüjal või muiduinimesel, kellega juhtusime rääkima, töötab mõni pereliige selles hotellis. Uue suurhotelli ehitus nõuab küllap ka uusi saareelanikke.

Tärne kogu raha eest

Meie enda hotell oli tõesti kõiki viit täрни väärt: suured toad, mõnused basseinid, eraldi mänguväljak ja bassein väikelastele. Ja kõik oli hinna sees – isegi tenniseväljaku rent, saunade kasutamine spaas, söömine kõigis neljas (n-ö tavalises, Aasia, Aafrika ja Cabo Verde) restoranis ning kõik alkohoolsed joogid. Imetlust väärib ka aednike töö, kes pidevalt hotelli ümb-rust korrastades ning niisutussüsteeme rajades on peaaegu kõrbetingimustes se suutnud rajada lopsakad kaktuse-, palmi- ja banaanisaaresesed.

Ja kui paljudes puhkusepaikades reklaamivad hotellid, et neil on oma rand, siis nii ka sellel hotellil, ainult et tavapärase 50meetrise löigu asemel on see hotell mitme kilomeetri pikkusel rannal ainus. Üks eripära oli sellel kohal veel: seal ei domineerinud ükski vanuserühm ega rahvus – kuulda oli väga palju erinevaid keeli (eesti keelt siiski mitte), oli lastega peresid, oli pensionäre, oli noori pulmारेisil.

Kui püüda mõelda, kellele Boa Vista puhkuseks ei sobi, siis ehk neile, kes tahaks iga päev avastada mõnda uut kirikut, katedraali või muud muistset ehitist või kes armastab sõita pikki vahemaid ühest kohast teise. Sellel saarel liigub elu väga rahulikult. Samas on aga rannad üsna eripalgelised ning loodeosas leiab näiteks Ponta do Soli kaitseala, mis meenutab pigem Iirimaa lääneranniku kaljusid.

Boa Vista kõrgeim tipp Monte Estância kõrgub 380 meetrini ja paikub seega Munamäe tippu tõusmisega võrreldavat jalgsimatkovõimalust; võib rentida ATV ja sõita mööda liivaluuteid põhja poole, vaatama 42 aastat tagasi Santa Maria rannal karile sõitnud suure laeva vrakki. Seega avastamisrõõmu jagub hakkajatele ka sellel väikesaarel.

Järgmine talv ei ole enam kaugel ning meie pere julgeb Boa Vista saart kõigile soovitada. Kliima on aasta ringi üsna sarnane ja eestlastele sobiv, seega ei pea just talve ootama. Ajavahe on vaid paar tundi ja kohale jõuab Põhjala pealinnadest üsna mugavalt 6-7tunnise tšarterlennuga.

200

SUL ON KAUNIS NAIN, VÕRRATUD LAPSED,
SUUREPÄRANE KODU?

ELUS ON VEEL PALJU ENAMAT

RCZ'i tutvumishind alates 369 500 EEK

Keskmine kütusekulu 5,3 – 7,3 l/100 km ja CO₂ emissioon 139 – 168 g/km.

www.peugeot.ee

UUS PEUGEOT **RCZ**

PEUGEOT
MOTION & EMOTION

Tekst ja pildid MART NORMET

Lapsega Prahhas

Mõistagi seostub Praha pigem suitsuste õllekate, odava alkoholi ja lakkamatute pidudega, mitte IMAX-kino, pallimere, marionettnukkude või parkidega. Aga see ongi Praha juures mõnus, leiab Mart Normet, et seal on kõike ja kõigile!

Paljalt kahetunnine otselend Tallinnast viib moodsasse ja erakordselt võimsa ajalooga metrooli, mis on Euroopa kultuuripealinn ka ilma spetsiaalse kampaaniata. Kartus, et tegu võiks olla mingi Ida-Euroopa lapsevaenuliku kivikülaga, kus domineerivad heitgaasid, lärm ja tigidad inimesed, ei pea absoluutselt paika.

On ainult kolm asja, mis üldse võivad Prahhas närvidele käia: suitsetamine söögikohtades, üksikud torssis vana kooli klienditeenindajad ja kare tualettpaber.

Kõik muu on seal märksa rohkem "Lääne" kui Tallinnas, muuhulgas ajavad meid kadedusest lõhki H&M, Starbucks ja IKEA. Või kas või koo-

miksipoed, mis on arenenud pop-kultuuri tunnuseks. Praha hinnatase on soodne – elamine, söömine ja ka poodlemine odavam kui Eestis! Jah, isad, õlu on koguni naeruväärselt odav – restoranis vaid 20 Eesti krooni ...

Laste jaoks on Prahhas pakkuda palju. Seal on suur loomaaed, löbustuspark, peeglite labürint Petrini künkal jpm nevat. Mida valida, oleneb sellest, palju aega on ja mis vanuses võsuke kaasas.

Kultuur

Kultuurihuvidega perede jaoks on Praha täielik paradisi. Alustuseks tohtu valik erinevaid teatreid. Maailmakuulsas nukuteatris (www.mozart.cz) mängitakse marionettidega ooperiklassikat, Musta Valguse teatris (www.tafantastika.cz/en) etendust "Alice imedemaal" teemadel ning avangardses ja legendaarses Laterna Magika teatris (www.laterna.cz/en) erinevaid sõnadeta lavastusi, kus kombineeritakse tantsu, valgust, filmi jne. Viimases ei ole vahest ainult "Casanova" etendus lastele sobiv, aga muidu saab fantaasia siit märksa enam toidet kui Hollywoodi filme passides.

Aga miks mitte ka filme vaadata, selleks on Prahhas olemas isegi IMAX-kino (www.imaxpraha.cz), mis paikneb Flora metroo- ja trammipeatuses, kesklinnast veidi idas. Samas majas

asub ka tohutu ostukeskus.

Ning üldse mitte kaugel (Florast üks peatus linna suunas) saate lähedalt vaadata maailma absurdsest lähedaimast teletorni – Žižkovi teletorni –, mille peal ronivad üles ja alla hiiglaslikud beebid! Mõistagi saate ka ise torni tõusta, et linnavaadet nautida, aga ka alt inestamise elamusest piisab täiesti.

Muusikaelamusest rääkides – nimekirja Prahat lakkamatult külastavatest popmuusika ikoonidest leiate siit: <http://prague.tv/articles/art-and-culture/upcoming-prague-concerts>. Või miks mitte minna vaatama nauditavalt muusikasse lavastatud suurejoonelist purskkaevušõud (www.krizikovafontana.cz).

Rääkimata paljudest galeriidest ja muuseumidest, kui teid ja teie järeltulijaid peaks huvitama kujutav kunst, nii traditsiooniline kui moodne.

Mõistagi on Praha visiitkaardiks vanalinn. Fantastiline, hästi säilinud, pirakas, mitmetahuline ja mis peamine – elus! Võrreldes Tallinna vanalinnaga käib seal muugi elu peale matrjoškade müügi. Sealjuures on just raamatupoodide rohkus üks kogu Praha märksõnu, mis annab linnale juurde hubasust ja kultuursust.

Vanalinnas on võimalik joosta läbi kõik nr. 1 vaatamisväärsused (*à la* Karli sild), et n-ö tärnike kirja saada. Kuid võib võtta (eriti lastega) märksa rahulikumalt ning poolsihitult ringi uidata ja nautida seda imelist atmosfääri, mis linnas hõljub. Loomulikult leidub seda õhustikku “põhikohtadeski”, kuid seal askeldab ka karjade kaupa väsitavaid turiste ning eriti käruga on nende vahel ukerdamine stressitekitav.

Ka suuremate lastega on vanalinn heaks vahelduseks arvutimängudele jms. Näiteks võib välja mõelda mingi päris oma mängu – *à la* kes leiab majade fassaadidelt rohkem põnevamaid inimeste või loomade skulptuure või muid majamärke, pildistab need üles ja oskab õhtul hotellitoas sinna juurde ka mingi oma väljamõeldud loo rääkida. Iga maja on Prahas kui kunstiteos, nii et isegi kaamerata tasub vaadata pigem üles kui alla. Kui jaks otsa saab, söitke minevikku hobuvankriga.

Kindlus mäe otsas

Eriline turismimagnet on ka üle jõe mäe otsas asuv kindlus, mis sobib tõesti neile, kellele kindlused meeldivad. Või kes tahavad nautida avarat vaadet linnale. Lihtsalt tärnikese pärast ma sinna minna ei soovita, kuna seal pörkute tõelise äriga ning midagi hinge puudutavat ei pruugi niisama lihtsalt leidagi. Meie oma kaheaastase põngerjaga olime seal piirkonnas veerand tundi ja taganesime kiiresti.

Linnusest umbes veerandtunnise jalutuskäigu kaugusel asub suur parkmets Petrini kungas, kust leiab vaateorni (mis on Eiffeli torni väiksem koopia), roosiaia, mänguplatsid ja laste suure lemmiku – peeglite labürindi.

Künkale tõusmiseks võib jõu kokkuhoidmiseks kasutada kõisteed.

Vanalinna läheduses leidub ka mitmeid ostukeskuseid. Ilusa ilmaga on kõige mõnusam ostelda laial Na Prikope tänaval, kus on hea kordamööda poes käia ja kordamööda käru lükata.

Uus linn

Aga Praha pole ainult vanalinn, vaid ka natukene uuem linn. Just need vanalinna ümbritsevad rajoonid on mõnusad piirkonnad elamiseks, ringikolamiseks ja einestamiseks. Esile võib tõsta Mala Strana piirkonda üle jõe (mis on meie mõistes ikkagi väga vana linn) ja mõnusat kordatehtud-kalamaja-fiilingu, ainult et palju suuremate majadega linnaosa Vinohradyt.

Selles viimases asuvad paksude seintega imeilusad 19. sajandi teise poole ja 20. sajandi esimese poole vahel ehi-

tatud hooned, kuhu soovitan ka hotelli vaadata. Seda just paksude seinte tõttu. Vaikus garanteeritud, kui maja all pole kõrtsi ega maja ees trammiteed.

Hotelle on Prahas nõnda palju, et vastuvõtava hinnaga leiab mitmeid. Isegi 1000 Eesti krooniga peaks saama küllaldaste tärnidega öömaja, kui külastada näiteks www.laterooms.com portaali.

Hotell tasuta võtta suhteliselt lähedale mõnele metroo- või trammipeatusele (need on enamasti koos), sest trammisüsteem on kiiresti õpitav ja tõhus, kattes põhimõtteliselt kogu linna. Samuti mahub käruga suhteliselt kenasti tagauksest peale. Metroos tuleb aga arvestada sellega, et eskalaatorid on väga kiired ja järsud.

Samad piletid kehtivad kogu ühistranspordis, hindadest täpsemalt siin kõrval.

Vinohrady rajoonis võib kindlasti soovitada patseerimist hubasel Jana Masaryka ning sellega ristuvatel tänavatel: Londynska, Belgicka, Americka, kus on palju mõnusaid ja odavaid söögikohti, täis kohalikke. Sealt mitte väga kaugel on olemas ka Eesti-nimeline tänav. Kes otsib, see leiab!

Söögikohad

Kohalik köök – palun, hiinakad – aga palun, pitsa – loomulikult, mäkdoonalsid – muidugi, gurmeerestorandid – vabalt! Kõik on olemas.

Vinohrady rajooni hittkoht, seni veel turistide poolt avastamata, on U Holanu (Londynska 10), sisuliselt kohalik õllekas, väljasistumise võimalusega. Aga millised praed! Kui suured, kui odavad ja kui maitavad! Võtke kindlasti kas searibi, seajalg või mõni muu siga (hind 70 Eesti krooni) ja ühest toidust saab söönuks kaks!

Kui tahate kvaliteetset Itaalia toitu ja kohta, kuhu mahub sisse ka lastekärruga, siis samas kandis asuv Pizzeria Grosseto (Francouzka 2, Namesti Miru väljaku ääres) pakub imelisi oliive ja põhiroogi, normaalseid hindu ja lastetoole.

Veel ühe eriti hea, ruumika ja uskumatult odava Tšehhi õllerestorani soovitus – Pivovarsky Dum (Lipova ja Jecna tänava nurga peal, väga hästi saab ligi trammiga). Siin on isegi menüüs inglise keeles äratoodud kõige legetaarsemad kohalikud toidud. Ning koha peal pruulitavat õlut saab tellida lauda ka väikeste klaaside assortiina –

Praha ühistransport

20/30 minuti pilet* – 10 Eesti krooni

75 minuti pilet – 15 kr

1 päeva pilet – 60 kr

3 päeva pilet** – 200 kr

5 päeva pilet** – 305 kr

Kuni 6aastane laps saab sõita tasuta. 6-15aastane laps saab sõita poole hinnaga.

* 20 min trammiga või 5 peatust ehk maksimaalselt 30 min metrooga

** Üks kuni 15aastane laps tasuta kaasa

GOSPA

GEORG OTS SPA HOTELL

Meie armastame nii suuri
kui ka väikeseid spaa-sõpru!

GOSPA's ööbivad 2 kuni 12-aastast
last vanematega ühes toas TASUTA!

Kogu pere pakett vaid 1350 EEK!

Pakett sisaldab:

- 1 ööd majutust standardtoas kahele vaatega merele või Kuressaare piiskoplinnusele
- rikkalik hommikusöök kogu perele
- piiramatu ajakasutusega saunade, basseinide sh välibasseini külastus
- piiramatu jõusaali külastus, treeningklassides osalemine
- hommikumantli ja spaa-sandaalide kasutus hotellis
- tervitusjook vanematele saabumisel GOSPA lounges
- vanematele vabastav massaaž (30 min)
- lastele saabumisel põnev GOSPA kleepsuraamat

Elamused on asjadest ilusamad!

Iga päev on piiratud arv tube. Pakkumine kehtib kuni 30.11.2010 vabade tubade olemasolul!

Oleme välja müüdnud kuupäevadel 27.-29.08 ja 08.-10.10.

Paketi broneerimine ja lisainfo Estraveli siseturismi osakonnast telefonil 626 6233 või e-posti aadressil siseturism@estravel.ee.

mekkida saab nii nõgese- kui ka kohviõlut. Fantastiline.

Ahjaa, tellige kohalikes söögikohades kindlasti ka suppi – see maksab alla 20 Eesti krooni ja on enamasti maitsev.

Laste mänguväljakud

Prahas on palju parke, osa neist armsalt peidetud. Nii asubki südalinna kõige toredam laste mänguplats kära eest täielikus peidupaigas – roosiaias nimega Frantiskanska Zahrada, mis paikneb Musteki ja Narodni Trida pea-

tuste vahel. Seal leidub palju lusti kuni 6aastastele ja lapsevanematele tõeliselt lõõgastav meeleolu kauba peale.

Üks Praha kesklinna saartest kannab nime Laste saar (Detsky ostrov) – seal asub suur mänguplats igale vanusele, pluss jalgpalli, võrkpalli ja lauatenise mängimise ning rulatamise võimalused.

Eriti stiiline, puidust ja avar mänguplats paikneb Vinohrady linnaosas, peatuse Jiriho z Podebrad läheduses, Slezska ja Korunni tänavate vahel. Seal on ka korvpalliplats ning mis peamine – hiiglaslik tasuta batuut kooliealistele! Ärge ainult unustage jalatseid ära võtta.

Mis Praha mänguväljakute juures veel elementaarne ja meeldiv, on tasuta ja ruumikate tualettide olemasolu.

Taas midagi, mida meie linnaisadel kõrva taha panna.

Samas, mis puudutab parke ja tänavaid, siis olge valvsad – teid võib tulla alt rünnata koerakaka, mille koristamine pole just levinud komme. Ja mitte ainult parkides – ka linnatänaval tasub ettevaatlik olla, sest oma silmaga nägime, kuidas õllekast jooksis välja koer, tegi oma junni kesklinnas keset tänavat ära ning silkas kõrtsi tagasi.

Kui pargid läbi käidud või lihtsalt ei eruta, siis tasub ette võtta sõit mööda jõge, kas paadi või vesijalgrattaga. Ning väikelastele läheb loomulikult peale nii lihtne asi kui trammisõit mööda linna!

Kokkuvõtteks

Kui olla valmis selleks, et söögikohtades tohib suitsetada, ning osata hoiduda piraattaksojuhtidest (viige end kurssi umbkaudsete hindadega ja leppige enne sõitu tasu kokku!), siis on Praha tõeline Euroopa keskpunkt, suurejooneline ja odav koht puhkuse veetmiseks.

Päris hea ingliskeelne soovitude nimekiri lapsega Prahasse reisimise kohta: <http://www.livingprague.com/kids.htm> Ärge ainult sellisesse soovitatud kohta sööma minge nagu T.G.I. Friday's. Toit on seal nii jubedalt üle maitsestatud, et pakk kõige vängemaid kartulikrõpse on selle kõrval beebipüree. Ka hinnatase ei ole prahalik.

Tšehhi keel

Üldiselt saab inglise keelega hästi hakkama ja mingil määral saab suhelda ka vene keele baasil, kuid viisakuse ja kindluse mõttes tasuks mõned sõnad omandada (all sõnade hääldusversioonid)

Vabandage – <i>Promínte</i>	Pilet – <i>Listek</i>
Palun – <i>Prosim</i>	Viie-aastane – <i>Pjet ljet</i>
Aitäh – <i>Dekujii</i>	
Tšau – <i>Ahoi</i>	1 – <i>jeden</i>
Tere – <i>Dobrii Den</i>	2 – <i>dva</i>
Kas teil on – <i>Maate</i>	3 – <i>tri</i>
Pool liitrit – <i>pool liitru</i>	4 – <i>tšitiri</i>
Piim – <i>Mleeko</i>	5 – <i>pjet</i>
Tramm – <i>Tramvajj</i>	6 – <i>šest</i>
Üks täiskasvanu ja	7 – <i>sedom</i>
kaks last – <i>Jeden</i>	8 – <i>osom</i>
<i>tselii a dva</i>	9 – <i>devjet</i>
<i>polovitshnii</i>	10 – <i>desjet</i>

Lenda lõunasse, seal on suvi pikem! Czech Airlines soovitab:

ROOMA alates 3900 EEK
MILAANO alates 4500 EEK
MADRIID alates 4250 EEK

BARCELONA alates 4800 EEK
ATEENA alates 4900 EEK
LARNACA alates 6750 EEK

Täpsem info www.czechairlines.com või oma reisibüroost.

www.czechairlines.com

Tänavuse suve enim kiitust saanud Theatrumi lavastuse "Tuulesaared" peategelast Mariust mängiv Ott Aardam on mees, kelle võõrad maad vahel rahutuks muudavad. Kauge kutse on teemaks ka Hiiumaal mängitud lavastuses ning seal-samas etendusepaigas räägibki ta Alari Rammole reisimisest ja teatrist.

Pildid **LAURA PETERSON, LAURA PÄHLAPUU**

Ott Aardam

Tuulesaarte peaproovis Helvin Kaljulaga Hiiumaa suve ootamatus kuumuses.

Sinu tegelane Marius on sadama-kõrtsu omaniku poeg, kes armastab lapsepõlvesõpra Fannyt, ent veel enam kisub teda kusagile kaugele merele, tuulesaartele. Kus sinu “tuulesaared” on?

Ma olen viimasel ajal katsunud aina rohkem neid tuulesaari leida sealt, kus ma olen. See kõlab võib-olla jaburalt reisiajakirja jaoks, aga et kusagil kohalolus leida seda tuulesaart.

Marius provotseeris Marseilles' parvekapteni, et kas tollel tõesti pole edasi-tagasi sõelumise kõrval teinekord tungi laevanina ulgumere poole pöörata. Palju sa ise sellisele kutsele järgnenud oled?

Ma ei ole mingi vana parvekapten veel, aga enam ka mitte gümnaasiumi- või ülikoolinoor, mil see tunne oli hästi intensiivne. Igal kevadel tekkis rahutus, et tuleb minna kusagile, reisi- ma, hääletama.

Olen ikka järele andnud küll sellele tungile, et minna ja vaadata, mis seal on.

Nüüd oled vana?

Ülikooli ajal oli vajadus minna kui-

dagi selge – et oma tuulesaared olid kusagil eemal, kindlasti kilomeetrite taga. Nüüd on nad võib-olla nihkunud natuke lähemale; kohad, kust neid otsida, on muutunud.

Leidsid ka midagi?

Eelkõige olid need väga lahedad reisid, hääletamine, kihvtid seiklused. Mul on vist ka vedanud, et olen oma reisidel kohanud väga lahedaid inimesi, mingisse jamasse või halbade inimeste kätte pole sattunudki.

Reisile mineku ja teel olekuga tekkiv vabaduse tunne on nii võimas, et sellest võib kergelt sõltuvusse jääda.

Lavastuse kapten oli tüüp, kes oma jalga kogu elu kusagile kaugemale tõsta ei tahagi. On sellised inimesed kindlasti õnnetumad?

Ei, ma ei arva seda. Meele võib aga aastate pärast mõruks teha, kui lased mööda hetke, kui on soov minna, ja jäätad näiteks olmeasjade pärast minemata. Alati on takistusi ja alati on võimalik minna.

Päris üksi oled ka reisinud?

Mitte väga pikalt, aga natuke.

Marius ei tahtnud isegi elu armastust kaasa võtta, vaid just üksi minna. Sina läksid 2008 aastapikkusele reisile siiski oma naisega. Ei olnud kiusatust?

Ei olnud jah. Polnud ju kunagi ka käinud nii pikal reisil ja see on hoopis midagi muud, kui et lähed kaheks nädalaks. Kuigi ma saan aru ka nendest rännumeestest, kes lähevad põhimõtteliselt üksi. Kindlasti leiad üksiolemisest teisi asju, taju on teine. Aga meie eesmärk oli ka mõneti teine.

Mille järgi sa valid, kuhu minna?

Püüan valida maid eheduse järgi, kus tundub, et on säilinud mingi omapära ja identiteet, et ei ole veel sulatud sarnaseks. Muidugi ka rahakoti järgi ...

On läinud täkkesse ka?

Sa võid ju valida reise kataloogist, vaadata YouTube'ist klippe ja lugeda, palju tahad, aga sa ei ole ju ikka valmis, et sind Indiasse jõudes haisupahvak tabab. Siis on küsimus, kas sa kannatad kõik ära tagasilennuni või püüad sellest läbi näha, sina peale saada. Ega ma ei reisi ka niimoodi, et vaatan kataloogist – siis tekib võib-olla tõesti pettumismoment kergemalt.

Theyyami rituaal
Lōuna-Indias.

Kui hakkad aga ise minema, ei ole ju teada, milles peaksidki pettuma.

Mulle meeldib reisi juures mingil määral just teadmatuse moment, kus kõik ei ole paigas. Muidu paned end kinni mingitele asjadele ja kõik see, mida kodus ei suutnud välja mõelda, jääb nii-öelda tarvitamata.

Teie ilmareis oli siiski üsna plaanitud.

Pigem panid selle reisi eelkõige paika teatriasjad, etendused, festivalid ja õpikojad, kuid sealgi jäi ruumi vabaduseks – saime mingite inimestega tuttavaks, nende käest järgmised kontaktid jne.

Selliseid paiku ilmselt siis ei kohanud, kus teatrit ei tehtagi?

Ega me otsinudki ainult meie mõistes teatrit, kus oleks eesriie ja pehmed toolid, vaid ka ilminguid, kust tänapäevane teater on ehk kunagi alguse saanud, neid leiab kõigist kultuuridest. Iseasi, kuidas nad säilinud on, kui palju on elus või muutunud surnud turisiatraktsiooniks.

On väga põnevat, mis on pigem rituaal, millest teater on välja kasvanud ja millest teatrikoolis räägitakse, aga meil sel kujul peale muuseumi ei kohta.

Mida nii võõrastest riikidest õpituga Eestis peale hakata?

Ega otseselt ei olegi mõtet kogemust siia üle kanda, aga see aitab mõtestada, mis see teater on, millist funktsiooni ta võiks kanda või miks inimesed seda üldsegi teevad. Näitleja kannab oma töös ja laval ju kogu aeg kaasas seda, mis ta inimesena on. Selleta ei saa.

Äkki saaks just midagi värsket meie üheülbisuses süüdistatavasse teatrisse?

Midagi võiks võtta, puht näitleja perspektiivist vaadates, keha- ja hääletreeninguid. Indias on näiteks maailma kõige vanem kirjapandud teos sellest, kuidas võiks üks kunstiteos inimese peale mõjuda. Hästi põnev teatriteoreetiline baas, mida seal ei võeta ka täna naljaraamatuna, kuidas kunagi asja nähtud on ja et nüüd oleme sellest üle ja välja kasvanud. Otse üle võtta seda vist ei saa, kuna ta on väga tugevalt seotud religiooniga, aga seal on ka palju universaalset.

Osa teatrinähtusi kaotaks palju ka kontekstist väljas olles, kus publik on pigem osaleja kui pealtvaataja rollis – nad kaotaks importides oma tähenduse ja nii ei saagi kõige huvitavamaid asju üle võtta. Nende väärtus ongi

konteksti ja nende inimeste keskel. Ära tuues on nad nagu muumiad Louvre'is.

Eks nagu reisimisega – tood suveniire, aga see pole see.

Teistel hakkab jah väga kiiresti suht igav võõraid reisipilte vaadates.

Keskmine inimene muidugi ei satugi reisil teatrisse.

See on alati dilemma, et mida ehedama asja ligi saad, siis sa mingil määral lõhud seda. Indias vaatasime ainsate välismaalastena üht rituaali ja kui publikus oleks olnud ka 20% fotoaparaatidega turiste, siis ei oleks see asi olnud enam see. Suures osas jõudsime meile sügavama mulje jätnuni ikka ainult läbi kohapeal saadud kontaktide, tutvudes lavastajate ja näitlejatega ning kursustel käies. Ega sa ei oskagi neid ise enne otsida.

Ma arvan, et teinekord annavad ka kataloogireiside raames pakutud etendused piisava pildi sellele, kes pole teatriinimene. Kuigi meiega sattusime mõnikord ikka sellist kommertsinägema, et jube – Vietnami veenukuteatri õhtusel viimasel etendusel oli näitlejatel väga suva juba. Samas Kambodžas polegi teatri/tantsukooli lõpetajatel väga muid väljundeid kui kuninglik ballett, kuhu pääsevad vähesed, ja teine variant on esineda restoranis Angkor Wati vaatama tulevatele turistidele Siem Reapis. Ja see võibki olla ainus võimalus midagi näha, et ostad õhtusöögi.

Ka visuaalselt väga huvitavad etendused jäävad ju arusaamatuks, kui tausta mõtestamisega ei tegele. Keele taha jääb tihtipeale nagunii palju.

Mis su reisimistest järgmisse ellu jääb?

Tahaks ronida kusagile väga-väga kõrge mäe otsa. Nagu Alar Sikk. Aga ma pole vist nii kõva mees, juba 4000 peal tundsin end räbalalt.

Fotonäitus Ott Aardami, Laura Petersoni, Eneli Raua ja Karol Kuntseli reisi teatripiltidest ringleb tuleval hooajal Eesti teatri-majades. Lavastust "Tuulesaared" näeb Tahkunas jälle tuleval suvel.

estravel

Pikenda oma suve!

www.estravel.ee/puhkusereisid

estravel@estravel.ee

tel 626 6266

Alustame uut sügishooaega erakordselt päikeseliste pakkumistega

India, Goa
al **17510** krooni*

Portugal, Madeira või Algarve
al **7995** krooni

Hispaania, Gran Canaria
al **7995** krooni

Iisrael, Eilat
al **7995** krooni

Hispaania, Costa del Sol
al **7495** krooni

Egiptus, Hurghada
al **7555** krooni

Portugal, Assoorid
al **12995** krooni

Hispaania, Tenerife
al **7645** krooni

Egiptus, Sharm el Sheikh
al **7900** krooni

Hinnas sisaldub lend ühele reisijale sihtkohta ja tagasi ning 7 ööd majutust kahe inimese toas.

* 14-päevane reis.

Tekst **EVELIN BÖTKER**, pildid **TAHKO GOLDEN RESORT**

Tahko

puhkus nii suvel kui talvel

Enamiku mäesuusahuviliste jaoks on Soome lõunapoolseima keskuse Himose külastamine juba nii tavaliseks saanud, et paljudel nädalalõppudel on raske Eesti numbriga autode vahelt kohalikke leida. Aga Helsingist vaid paar tundi sõites jõuate Tahkosse, kus mäenõlvad pikemad, teenuseid rohkem ja majutusvõimalused mitmekülgsemad, kirjutab hotelli Kolm Öde juht Evelin Bötker.

meilus väike küla nagu Lapimaa keskused, kuid “poole tee peal”. Tahko on valinud üheks oma tunnuslauseks “Kaikkea paitsi kaukana” ehk siis maakeeli on Tahko kõike muud kui kaugel.

Olles käinud Tahkos pikemal suu-

sapuhkusel ja lühikesel suvisel läbisõidul, võin julgelt väita, et ühtviisi ilusad ja huvipakkuvad on mõlemad aastaajad. Majutuspaigaks valisime Golden Resorti villadekompleksi ja seda põhjusel, et tavapäraسته ümarpalkidest mökki'des, mis on enamasti päris

kulunud ja näevad kasutatud välja, on juba küllalt oldud. Golden Resort aga lubas parimat majutust Tahkol kõige nõudlikumalegi kliendile.

Mökki'le leidub alternatiiv

Ja pettuda ei tulnud – meie neljaliikmelise pere käsutuses oli 216-ruutmeetrine villa nelja magamistoa (iga magamistoa juurde kuulub oma vannituba ja WC), sauna, maast laeni kamina, soojendusega terrassi, suure köögi ja söögitoaga. Lisaks veel soojustatud kahe auto garaaž ja majapidamisruum pesumasina, -kuivati ja riietekuivatuskapiga.

Elutoas suure ekraaniga televiisor, DVD-mängija ja Playstation 3. Tõsi küll, viimase olemasolu pagendas täiskasvanud magamistuppa televii-

INSPIRING MOVES.™

INNUSTAB LIIKUMA

Movescount
Your Sports Community

Minu tänane trenn:
Mõnus spinning Mardisid:
458 kalorit põletatud.

"Kolmas trenn sel nädalal
- enesetunne on super!
Lähme homme ka koos."

MUUDA OMA TREENINGUD TÄISVÄÄRTUSLIKUKS SUUNTO M-SEERIAGA

Aktiivse eluviisi juures püsimine võib vahel tunduda keeruline. Suunto M-seeria pulsikellad teevad selle sulle lihtsaks - igahommikused treeningnõuanded ja motiveerivad teatud treeningu ajal aitavad sul püsida õigel teel. Ja kui päev ei lähe plaanipäraselt ning trenn juhtub vahele jääma või pikemaks venima, siis muutuvad nõuanded automaatselt.

Movescount.com ühendab aktiivseid inimesi. **Treeni targalt!**

Suunto müügikohad: Tallinna Kaubamaja, Tartu Kaubamaja, Stockmann, Matkasport, Rademar, Silja Sport, Extreme Sport Tartu jt.

SUUNTO

www.suunto.com

Turvaline adrenaliin – saanisafari.

Ratsamatk inimsõbralike islandi hobustega sobib ka esmakordselt sadulasseistujale.

sortit vaatama. Playstationi mängu ja DVD-filme saab laenutada villade vastuvõtust, mis asub golfklubis. Villad paiknevad golfväljaku ääres, mida ääristaval kergliiklusteel kulgevad talvel murdmaasuusarajad, seega nii golf kui suusatamine on Golden Resorti elanikele ukse ees.

Avarad villad

Selles majas tekkis esmakordselt tunne, et võiks veel paar peret kaasa olla ja ikka jätkuks kõigile ruumi omaette olla, igäüks saaks lähedalt oma riideid ja suusasaapaid kuivatada ja igäihele oleks söögilauas oma tool ja korralikult ruumi jääks ka söögivalmistajale.

Tavalises suusamajas kipub seda mitme perega jagades üsna ruttu kujukunema see tüütav pead-jalad-koos ebamugavus.

Tavalisest mökki-majutusest eristab Golden Resorti kindlasti ka see, et külalisel tekib tunne, et ta on oodatud – olemas on esmavajalikud köögitarbed nagu kohvifiltrid, köögipaber, nõudepesuvahend, foolium, aga näiteks ka sool ja pipar. Just sellised asjad, mis reisile minnes ikka kipuvad maha jääma ja mida tuleb kohapeal poodi

ostma minna. Aga mõnus, kui need piasiasjad on keegi sinu jaoks juba valmis pannud.

Suuremaid villasid on Golden Resorti 10, lisaks veel 20 paarismaja, kuhu igäühte mahub kaheksa inimest. Eespool mainitud peamajas on lisaks vastuvõtule veel restoran, koosolekuruumid, jõusaal, ilusalong-spaa, saunad ja golfivarustuse kauplus.

Kuus kilomeetrit Tahko keskuseni on just piisav, et nautida restorane ja ööelu, aga puhata sellest eemal, looduse keskel. Golden Resorti hallata on keskuses asuv restoran Promenade,

suusanõlva all tuntud restoran Ukko ja Tahko ööelu keskpunkt ööklubi Piazza.

Tegevust jagub ka suvel

Suvisel läbisõidul imetlesime Golden Resorti golfväljakut juunikuise ööturniiri ajal, olles enne teinud paadiretket mööda Tahko järve. Tahkos on suvisel ajal võimalik ratsutada, sõita ratastel mööda hästi hooldatud maastikuradu, kalastada või lihtsalt järveäärsel terrassil istudes talviseid suusaplaane pidada.

Villa avar elutuba.

SCHMIDT

Tunnustatud köögid kogu maailmas

info@estmidt.ee www.estmidt.ee tel: + 372 625 1590

Pärnu mnt. 141 Delta Plaza I korrusel

Teekond klassikaliste Prantsuse dessertide maailmasse

Tekst ja pildid **MARIS ARULEPP**, kodukokk 2009

Estraveli toetusel korraldasid ajakiri Oma Maitse ja Wõro konkursi leidmaks Eesti parimat kodukokka. Mullusügisel viimasel päeval said kokku 10 hakkajat kokka ning võtsid mõõtu pannkookide küpsetamises. Võidu saavutas Maris Arulepa krõbe ja mahlane jõulütäidisega pannkook, mis sulas suus ja sulatas ka kohtunike südamed.

Koos elukaaslasega lendasime kenal maikuisel kevadpäeval romantika pealinna Pariisi ning saime seal võimsa kulinaarse elamuse – klassikalise Prantsuse desserti kursuse, mis oli osa auhinnast.

Kokanduskursus kahele oli meie reisi üks kõige põnevamatest ettevõtmistest. Pariisis seadsime suuna Sacré-Cœuri kiriku poole, millest paariminituse jalutuskäigu kauguselt leidsime valge ukse tagant kaua oodatud Cook'n With Class kursuse. Õppeklassis ootas meid ülirohumus ning -entusiaslik Rachel, kes oli meie mentoriks ja juhendajaks järgneva kahe tunni jooksul.

Ühele kursusele mahtus maksimumselt seitse inimest, sedapuhku neli austraallast, üks hollandlanna ning kaks eestlast, ja Suurbritanniast pärit, kuid Prantsusmaal resideeruv juhendaja Rachel. Alustasime kõik koos ühist teekonda klassikaliste Prantsuse dessertide maailma.

Kahe ja poole tunni sisse mahtus kuus retsepti ning kõik hakkajad kokad said kõike ise järele proovida:

1

2

5

3

4

- 1 Väiksed *clafoutis*'d.
- 2 Väiksed ja suured *madeleine*'d.
- 3 Sufleed.
- 4 Ekleerid.
- 5 Elukaaslane Raido ja õpetaja Rachel.
Raidole näidatakse, kuidas tainast õigesti plaadile pressida.

kuidas keedutainast õige nurga all plaadile pritsida, kuidas seda pliivil kloppida, kuidas maitseb greibitaidis ning palju muud. Rachel liikus mööda klassi ringi, jagades kõigile ülesandeid möödaminnes – kes midagi ei osanud, sellele näidati lahkelt ette; kes midagi teha ei soovinud, sai muu ülesande. Õhkkond klassis oli väga vaba ning juturikas.

Peale meie kahe polnud ükski osaleja varem keedutainast näinud või magusaid küpsetisi valmistanud – kuid see meid ega teisi ei seganud, õppisime meie ning õppisid nemadki palju huvitavaid ja kasulikke nippe. Kursus sobib kõigile – algajatele ning ka edasijõudnutele, kõik saavad imeilusasti hakkama ning kõike vajalikku sai küsida Racheli käest.

Lisaks jagas Rachel teadmisi ka muust – kust leida Pariisi parim toiduturg, kust osta *madeleine*'ide vorme ning kust küpsetamiseks vajalikke koostisaineid. Viimaste poe leidsime ilusasti üleski ning varusime koju soodsa hinnaga kraami täpselt nii pal-

ju, kui lennukipagasisse ära mahtus.

Kuna aeg oli piiratud, valmistasime kuut erinevat desserti korraga, kuid see meid ei seganud. Rachel seletas piisavalt iga tegevuse juures, kuhu ja milleks seda on vaja, jagades nõuandeid ja tarkuseteri. Näiteks küsimusele, miks paljudel klassikalised Prantsuse desserdid ei õnnestu, oli kindel vastus – retsepti peab piinliku täpsusega järgima. Eriti aineid sisse kaaluma, lausa grammi täpsusega, ja nii sai ka koolitusel tehtud.

Koolitus oli suurepärase ning selle eest soovime tänada kõiki korraldajaid, eriti Estravelit fantastilise reisi eest! Soovitan soojalt kõigil toiduhuvilistel Estraveli pakutavad gurmee-riisid ette võtta!

Kuigi Racheliga jäi kokkulepe, et õpitud retseptid jagamisele ei kuulu, saime tema lahke loa korraldada elukaaslasega sügisel mõnus kursus Tartus ja soovijatele ka Tallinnas, kus jagame õpitut ning näitame, et tegelikult on nende magustoitude valmistamine imelihtne.

Tarkuseterad koolituselt

- Nagu teada, peaksid kõik toiduained, eriti munad, olema toatemperatuuril. Ainuke erand on siin vahukoor, mis peaks olema võimalikult jahe, Pariisis müüakse seda liitrikaupa.
- Mune tasuks vahustada roostevabast terasest kausis vispliga, kaussi võib eelnevalt pisut määrada sidruniga, siis lähevad munad kiiremini vahtu
- Suhkrut brüleelekreemi peal ei peaks põletama pikese leegiga, vaid pigem just suurema, tööstusliku masinaga, siis läheb see kiiremini ja ühtlasemalt ning maitsegi tuleb õigem.
- Kui teha sufleed, siis tuleks vormi ääri võitada suunaga alt ülespoole, sest suflee kerkib samas suunas
- Mõõda, mõõda ja veel kord mõõda. Järgi retsepti grammi täpsusega ning kõik õnnestub ideaalselt.

Rohkem infot meie õpetaja, Racheli kohta saab tema kodulehelt www.rachelkho.com, rohkem infot kursusest saab www.cooknwithclass.com.

KULDKAART

- Eelisjärjekorras teenindus
- Boonuspunktid Estraveli kaudu tehtud tellimuste eest
- Soodustused Estraveli teenustasudest
- Eripakkumised ja soodustused partnerfirmadelt

Alati metsik Guns'n'Roses rokir Prah

Ameerika Ühendriikide raskeroki lipulaevastid on lavalaudadel möllanud juba 25 aastat ning sügisel peatub see kuulus bänd oma "Chinese Democracy" tuuri käigus ka Prah. Samanimeline plaat nägi ilmavalgust kahe aasta eest ning on esimene plaat pärast 15 aasta pikkust vaheaega.

Kontserdipaketi (26.–28.09.2010) hind ühele inimesele algab 5080 kroonist ning sisaldab lennupileteid Prahasse ja tagasi, kaht ööd majutust neljätärnihotellis koos hommikusöögiga Rootsi lauas ning seisupiletit kontserdile 27. septembril. Hinnale lisandub reisikindlustus, kohalik transport ning soovi korral lisaööd Prah.

UUED KAARDIPARTNERID

Finewine

Ateljee Finewine on meeldiv ja mugav ostukeskkond veinisõpradele, kus pakutakse laia valikut veine Uuest ja Vanast Maailmast, mida on tootjate juures ise proovimas ja valimas käidud. Lisaks leiab veini juurde maitstavaid gurmeetooteid ja veiniaksesuaare. Ateljeele omaselt on teenindus personaalne ja asjalik, julgelt võib küsida veinisoovitusi söögi juurde, peole või niisama nautimiseks. Lisaks saab maitsta ja hinnata sommeljee valitud hooajaveine. Finewine asub aadressil Pärnu mnt 30 ning on avatud tööpäeviti kella 11–19.

10% soodustust kõikidelt veiniosadelt

Harmoonikum

Viimsi mõisa Karjakastelli kaitsvate müüride vahel pakub harmoonilist kosutust kehale ja vaimule Harmoonikum. Harmoonikumi ököspaa on hubane päevaspaa, kus iluhooldusteks vajalikud värsked ja looduspuhtad eliksiirid, mähised ja õlisegud valmistatakse kohapeal. Harmoonikumi teetuba pakub tervislikku ja maitstavat toitu, mille valmistamiseks kasutatakse peamiselt eestimaist talutoodangut. Harmoonikumi *catering* pakub ehedat eestimaist toiduelamust ka väljaspool maja. Tihe seotus Eesti põliskultuuri ja loodusele toetatud oskustega teevad Harmoonikumi töötajaskonnast oma ala eksperdid. Lähem informatsioon www.harmoonikum.ee.

10% soodustus Harmoonikumi ököspaa ning teetoa tavahindadest

SÜGISPAKKUMISED

Lisateave ja tellimine Estraveli siseturismi osakonnast siseturism@estavel.ee või 626 6233.

Seltskondlikud hetked meisterkoka käe all

Suurepärase koht erinevate pidupäevade tähistamiseks on otse Tallinna südalinna, Rotermanni kvartali läheduses asuv Food Studio. Toidustuudios on võimalik veeta seltskondlikult aega, omandades ja lihvides toitlustus- ja toitumisteadmisi ning -oskusi. Toidustuudio õppekook on mõeldud kõigile, kes väärtustavad toitu ning naudivad kogu protsessi. Elamuse nimel näeb vaeva Food Studio peakokk Indrek Kivisalu, kes on endine presidendi kokk ning tunnustatud kõrge autasuga Cordon Bleu.

Estraveli kliendile pakub Food Studio sünnipäevapaketti alates 590 krooni inimene (grupi suurus alates 12 inimesest). Pakkumine sisaldab hubaseid Food Studio ruume ja terrassi, kokkamist koos professionaaliga, isevalmistatud kolmekäigulist õhtusööki ning värskendavat tervitusjooki. Pakkumine kehtib kuni 30. septembrini 2010.

Naeratus inglitele: kontserdi-elamus ja heategu ühes

Maailmakuulus tenor Andrea Bocelli annab 30. septembril Milanos kontserdi Haiti maavärinas kodu kaotanud laste toetuseks. Kogu piletitulu annetatakse NPH Haiti organisatsioonile. See on sinu võimalus nautida imelist Itaaliat, kaunist muusikat ja teha sellega lastele head.

Andrea Bocelli "A Smile for Angels" kontserdipaketi hind algab

3500 kroonist inimese kohta. Pakett sisaldab majutust kolme- või neljapäevaseks koos hommikusöökidega Rootsi lauas ning kontserdipileteid. Hinnale lisanduvad lennupiletid Milanosse ja tagasi, reisikindlustus, kohalik transport ning soovi korral lisaööd.

Kontserdipaik Duomo katedraal ehk Milano toomkirik on üks Itaalia kaunimaid – pühalik ja suurejooneline atmosfäär muudab muusika elamuse veel eriliseks ja meelde jäävaks.

Sting ja Kuninglik Filharmoonia Kontsertorkester Prahast

"Symphonicity" tuuri raames esineb Sting koos Kuningliku Filharmoonia Kontsertorkestriga nii Tallinnas kui ka Prahast. Estravel pakub oma klientidele võimalust nautida nii head muusikat kui ka sügiseselt kirevat Praha linna.

Kolmepäevase kontserdipaketi (21.–23.09.2010) hind ühele algab 5720 kroonist ja sisaldab lennupileteid Prahasse ja tagasi, kaht ööd majutust vastavalt hinnale nelja- või viiepäevaseks koos hommikusöökidega Rootsi lauas ning istekohaga piletit (teine kategooria) kontserdile 22. septembril. Hinnale lisanduvad reisikindlustus, kohalik transport ning soovi korral lisaööd.

Simply Red viimaseid kordi laval Prahast

Simply Red annab pärast veerand sajandit kestnud lavakarjääri oma viimaseid kontserte – 14. novembril peatub legendaarne bänd Prahast Tesla Arenal.

Kolmepäevase kontserdipaketi hind ühele algab 4730 kroonist ja sisaldab lennupileteid Prahasse ja tagasi, kaht ööd majutust (tänu vastavalt hinnale) koos hommikusöökidega ning seisupileteid või kolmanda kategooria istekohaga pileteid kontserdile.

Hinnale lisanduvad reisikindlustus, kohalik transport ning soovi korral lisaööd.

RISTSÕNA

					VALD TARTUM. PEALINN AASIAS REEDE					
			ÜTRILUM ENERGIA SALVESTI KETTAT HEITJA							
					...POGODI KATUSE EHIS- SEIN 2xTÄHT		RAAPIUM UMBES HITU NAISTE PEAKATTE			
			FILMI- REŽISS. IDIDEM LINN TURGIS	KÕRBE- SAAR NORD LINNA- OSA		WAT... KOIDU TEMPEL BANG- KOKIS		SVIRPIS ...SÄRK SAPAMA RAJATIS		
EUROOPA RIIK KREEKA TÄHT					TUVALU TÄHIS PERSOON TESLA					
										KREEKA SAAR TONN LEHE- KÜLG
	KRÜP- TOON RÖNTGEN AAFRIKA RIIK				LAHT PÕHJA- EESTIS ...PROST		UTT-TALL SOUTH AFRICA KÜLA SAAREM.	KAALIUM KÜLA RAPLAM. 1. VÄSINÜD		HAPNIK ...-POST TUPP KARP
				...AASIA HISPANIA AUTON. PIIRKOND				...HELBE OHVRI- KIVI OMNI DIE		
				LINN SUURBRIT. 50. KEILA-...		ENDESILT KREEKA TITAN DEUTSCHE TELEKOM				...- KALE- POONIA NÖGU ...OMAND
						PIIRKOND POOLAS LÄRMALAD EESTI VABARIIM				VALD RAPLAM. KÜLA PÖLVAM. AASTA
										OLUKORD TEMPO VULKAA- NILINE AINE
			KÜLA L'ÄNE VIRUM. MEIE				LAULJA- TAR SÄRN. TÄHEDE	USA FILANT- ROOP MUUSIKALI- PRODUKTSIINT		
EUROOPA RIIK TŠEHHI LINN						RIIK ARAABIA ES. SUUR- RIIK				RAND IDA-VIRUM MAGAMIS ASE LAEVAS
										MAAKIT- SUS TAIS NJUUTON KALMOKKIA PEALINN
										MAAD- LEJA VOLT TIIBETI VAIMULIK
			JALG- PALLUR RAAPIUS RÄNI LINN							
			LED... BÄND AMPER ... AVION		EGIP- TUSE PÜHA H'ÄRG					BAN... MOON AAR PANK
										ALEVIK TARTU- MAAL TUUSAD
										500. PÄREM SUUPI HINGAMIS PÄEV
			KUIV. VIHMAGA TÄITUV ORG ELLER							

Foto B. Roemmel

Mikie15 | Dreamstime.com

Saada vastus 30. septembriks 2010 estravel@estavel.ee ja osaled seekord nelja auhinna loosimises. Esimeseks on Kai-do Haageni raamat "Eesti tuletornide lugu", lisaks kaks praktilist meenet lennufirmalt Lufthansa ja lõpetuseks tavapäraselt 1000kroonine Estraveli kinketšekk. Eelmise numbriga ristsõnale õigesti vastanute hulgast sai LOT Polish Airlines lennupiletist 1000kroonise soodustuse Kristofer Kull ning Estraveli kinketšeki Kristi Nahkur. Palju õnne! Me võtame ise ühendust.

Meiega merele!

Soodsalt ja mugavalt.

Tallinn-Helsingi liini kõige rõõmsamad hinnad leiad ikka Eckerö Line'ilt, tule ja naudi traditsioonilist meresõitu, parimaid roogasid ja ehedat meelelahutust!

Edasi-tagasi piletid

500.- 31,96 €

Autopakett 2-5 reisijale

Alates **800.-** 51,13 €

Õhtusöögi ja kajutiga ülesõit

770.- 49,22€

Valge laevaga Soome!

ECKERÖ **LINE**

Info ja broneerimine parimatest reisibüroodest üle Eesti ja Eckerö Line Tallinna kassast telefonil 664 6000.

Alati parimad pakkumised ja lisasoodustus 5%
www.eckeroline.ee

Üle **170 sihtkoha** Euroopas

Kohale lennutab **Estonian Air**

www.estonian-air.ee

Kuhu sina jõuda tahad?

 ESTONIAN AIR